

אבטחה ומיגון של מוסדות חינוך

כללי .1

אבטחת התלמידים במוסדות חינוך בשעת רגיעה ומיגון והיערכות המוסדות לשעת חירום הן משימות לאומיות ראשונות במעלה.

אופן אבטחת מוסדות חינוך והיערכותם לשעת חירום נקבעו בנהלים על ידי מנכ"ל משרד החינוך בהתאם להנחיות הגורמים הממונים על הנושא במשטרת ישראל, פיקוד העורף ובהתאם לחוק התגוננות אזרחית, התשי"א - 1951.

בשנת הלימודים התשס"ד בדק משרד מבקר המדינה את ההיערכות של עשר רשויות מקומיות, במרכז הארץ וביניהן העיר כפר סבא, למניעת פיגועים מצד גורמים עוינים במוסדות חינוך ואבטחתם בשיגרה ואת היערכותן למיגון מוסדות החינוך ולצורך קיום לימודים בשעת מלחמה.

ממצאי בדיקתו של מבקר המדינה פורסמו לקראת סוף חודש יולי 2003. סיכום הממצאים הצביעו על ליקויים רבים בכל הרשויות שנבדקו ובכללם פורטו הליקויים שנמצאו בכפר סבא.

תקנות העיריות (דין וחשבון מבקר העירייה), תשל"ד - 1974 קובעות בסעיף 4 כי הדין וחשבון אותו מפרסם מבקר העירייה מדי שנה יכלול ברשימת המעקב פירוט אחר תיקון של ממצאי ביקורת של מבקר המדינה בנושאים שהם בתחום סמכויותיו של מבקר העירייה, תוך ציון אם הליקוי שעליו הצביע מבקר המדינה תוקן.

ברחבי העיר כפר סבא לומדים במערכת החינוך כ- 18,000 תלמידים בכ- 130 מוסדות חינוך. נתונים אלה, אינם כוללים את התלמידים הלומדים ושוהים בגני ילדים פרטיים ובמעונות יום.

בעקבות אירועי מלחמת לבנון השנייה ובעקבות התקפות הטילים ביישובי מערב הנגב התברר כי רוב הטיפול והאחריות בתוצאות ההתקפות על יישובי ישראל נופלים

באופן מיידי על הרשות המקומית. ברוב המקרים, גם אם יש סיוע מהשלטון המרכזי הוא מגיע במקרה הטוב, באיחור רב. זאת ועוד, במהלך הביקורת פנה מבקר העירייה אל קצין המיגון של מחוז המרכז בפקוד העורף והוא הסביר שכפר סבא היא יישוב עורפי ומה שנדרש כיום במוסדות חינוך זה מרחבים מוגנים ו/או מקלטים. שינוי הגדרת יישוב מיישוב עורפי ליישוב בקו עימות הוא בסמכות אלוף פיקוד העורף, אך לגבי יישובי מערב הנגב הנמצאים תחת התקפות טילי קסאם הם עדיין נחשבים יישובים עורפיים וחיזוק המבנים בהם התקבל בהחלטת ממשלה.

החלטות הממשלה, על פי תסריטי מלחמת לבנון השנייה והתקפות הטילים ביישובי מערב הנגב, נמנעות מהכרזת "מצב חירום" כללי או חלקי וזאת ככל הנראה, בגלל חשש מלפגוע ביחסי החוץ של מדינת ישראל, יחסי סחר החוץ של מדינת ישראל, מבריחת השקעות חוץ וממתן פיצוי לכל מגזרי המשק המושבתים ועוד. עקב כל האמור לעיל, מטרת הביקורת היא להעמיד את הנהלת העירייה בפני העובדה שכל האחריות במצב חירום תיפול על כתפיה והיא תצטרך להיות מוכנה וערוכה למצבים כאלה.

בחודשים ספטמבר-נובמבר 2006 ערך מבקר העירייה ביקורת בנושא אבטחה ומיגון מוסדות החינוך בעיר, במטרה לבחון מה מצב ההיערכות של העירייה בתקופה זו של מתיחות בטחונית ומאידך, על מנת לעקוב אחרי תיקון הליקויים אשר הועלו על ידי מבקר המדינה בשנת 2003.

2. קצין הבטחון

מנכ"ל משרד החינוך פירסם נהלי בטחון ושעת חירום כהוראות קבע. (להלן: הנוהל) הנוהל נקבע בהתאם להנחיות הגורמים המקצועיים ממשטרת ישראל. יש לציין כי לנוהל זה פורסם עדכון בחוזר הוראות הקבע ס/ו3 (ב) שתוקפו החל ב-1 בנובמבר 2005.

הביקורת הנוכחית נערכה מול ההנחיות בחוזר המעודכן. עדכון אחרון זה לא עמד בזמנו לפני הביקורת של מבקר המדינה שנערכה בשנים 2001-2002.

בנוהל נקבעו שני בעלי תפקידים האחראיים לקיום נהלי הבטחון במוסדות החינוך :

א. קצין בטחון (קב"ט) למוסדות חינוך ברשות המקומית, האחראי על קיום סדרי הבטחון ברגיעה ובשעת חירום ועל אירגון האבטחה במוסדות החינוך.

ב. מנהל בית הספר, אשר בידיו הופקדה האחריות הכוללת על הבטחון במוסד החינוכי והוא נושא באחריות לביצוע הוראות הנוהל והנחיות משטרת ישראל ומשרד החינוך.

בעת עריכת ביקורת מעקב זו מועסקים בעיריית כפר סבא 3 קב"טים למוסדות חינוך, הממלאים בנוסף לתפקיד זה, תפקידים אחרים. בפועל, העיר מחולקת ל-3 אזורים וכל קב"ט אחראי על כל מוסדות החינוך הנמצאים באזור שבאחריותו.

הביקורת נערכה מול מתאם מחלקת הבטחון (מ"מ מנהל מחלקת הבטחון העירוני מאז חודש יולי 2005) המשמש בפועל, גם כאחד הקב"טים של מוסדות חינוך. הביקורת העלתה כי קציני הבטחון של מוסדות חינוך לא ראו את ממצאי דוח מבקר המדינה ואף, לא נדרשו להגיב עליהם, מאף גורם בהנהלת העירייה. מתאם מחלקת הבטחון, המשמש כמ"מ מנהל מחלקת הבטחון כאמור, ענה לשאלת הביקורת כי לא ידוע לו היכן נמצא כל החומר הנוגע לבדיקת מבקר המדינה אך זכור לו כי תגובת העירייה לממצאי הדוח נשלחה למבקר המדינה על ידי מנכ"ל העירייה דאז ומנהל מחלקת בטחון, דאז.

עוד הוסיף, כי מנהל מחלקת בטחון שסיים תפקידו בעירייה בקיץ 2005, לא נהג לערוך ישיבות עבודה כלל, ובפרט ישיבות עבודה בקשר לממצאי דוח מבקר המדינה שפורסם בשנת 2003.

הביקורת לא מצאה וגם לא הומצאה לה תגובת העירייה לדוח מבקר המדינה משנת 2003, לא ממחלקת הבטחון ולא מארכיון העירייה. כמו כן, לא נמצאו ולא הומצאו לביקורת פרוטוקולים או סיכומי ישיבות עבודה של דיונים אחרים אשר התקיימו בעקבות ביקורת מבקר המדינה, במטרה להפיק לקחים ולתקן ליקויים.

בנהלי משרד החינוך המוזכרים לעיל, נקבע כי קב"ט מוסדות חינוך ברשות מקומית - "אחראי לארגון הבטחון השוטף ולקיום סדרי אבטחה נאותים במוסדות החינוך, בפעילות חוץ בית ספרית ובאירועים, בקייטנות במחנות ובפנימיות". פעילות הקב"ט כוללת את הדרכת עובדי מוסדות החינוך, הקצאת מרכיבי בטחון, תרגול וביקורת.

2.1 בנוהל נקבע כי הקב"ט יזום, יתכנן ויעשה ביקורים שוטפים במוסדות החינוך, שבמהלכם עליו לבדוק את תיקי השטח, תיקי הבטחון וציוד החירום. על הקב"ט ליזום ביקורי פתע לבדיקת סדרי הבטחון ופעילות המאבטח (במהלך היום, בסריקות הבוקר, בתהליך בדיקת האנשים וכלי הרכב הנכנסים ועוד), וזאת בתדירות של פעם בחודש לפחות בכל מוסד חינוכי. כמו כן, יעקוב הקב"ט אחר תיקון ליקויים, עליהם הצביע בעצמו, בביקורתיו הקודמות.

דוח על הביקור יועבר למנהל מוסד החינוך, לקב"ט המחוזי במשרד החינוך, למנהל מחלקת החינוך ברשות המקומית ולגורמים נוספים ברשות. מבקר המדינה מצא כי בכפר סבא לא כתבו הקב"טים דוחות על ביקוריהם ולכן לא יכל לעמוד על תדירותם.

בנוהל בסעיף 5.3-35 תת סעיף 5.4 סוגי הביקורות ותדירותן, נקבע כלהלן:

"5.4 בתחום של ביקורות במוסדות החינוך

א. על הקב"ט ליזום ולתכנן ביקורים שוטפים במוסדות החינוך לצורך תדריך והעברת הנחיות לסגל ההוראה במוסד החינוכי (מנהל ביה"ס, העב"ט) בתחומי הביטחון ושעת החירום.

ב. במהלך הביקור עליו לבדוק את תיקי הביטחון, את תיקי השטח ואת ציוד החירום, וכן עליו לוודא שתוקנו הליקויים שעלו בביקורים הקודמים.

ג. הקב"ט ימסור דוח ביקור למנהל המוסד, לקב"ט המחוז ולמנהל מחלקת החינוך ולגורמים נוספים ברשות.

ד. על הקב"ט לבקר במוסד החינוכי במקרים שבהם נדרשת התערבותו לפתרון בעיות בתחום הביטחון, הבטיחות ושעת החירום (ביקורים אלה אינם מתוכננים על ידו, ונעשים בהזמנתה של הנהלת המוסד החינוכי).

ה. עליו ליזום ביקורי פתע לבדיקת סדרי הביטחון ופעילות המאבטח (במהלך היום, בסריקות הבוקר, בתהליך בדיקת האנשים וכלי הרכב הנכנסים ועוד), וזאת בתדירות של פעם בחודש לפחות בכל מוסד חינוכי."

בביקורת הנוכחית, מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), ענה לשאלת הביקורת כי בחוזר מנכ"ל משרד החינוך כתוב שעל קב"ט מוסדות חינוך לערוך ביקורות בבתי ספר פעמיים בשנה ובגן ילדים פעם אחת בשנה. לדבריו הם עושים הרבה יותר ומאז שיצאה ההנחייה כי יש לתעד כל ביקור, שלושת הקבט"ים ממלאים טפסי דיווח. לביקורת הוצגה לבקשתה, על ידי מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), עותק מתוכנית זו. ממצאי הביקורת, המפורטים בגוף הדוח, יחד עם תשובות אותן קיבלה הביקורת במהלכה, מצביעים על ביצוע ביקורות חלקיות ולא מלאות. הביקורת רואה ליקוי בממצא זה וממליצה כי מחלקת הבטחון תקפיד ותפעל באופן מיידי, על פי הקבוע בנוהל.

ביקורת הקב"ט נערכת עם נציג מבית הספר עב"ט - (עוזר לענייני בטחון), אב הבית, מנהל בית הספר. בסיום הביקורת מנתחים הקב"ט יחד עם נציג בית הספר את הממצאים.

דוחות הביקורת מרוכזים בידי מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), אשר מרכז את הנתונים ומוציא מכתב למנהל בית הספר לתיקון הליקויים. העתק המכתב נשלח למנהל אגף החינוך ולסמנכ"ל העירייה.

במכתב מצויין כי תערך ביקורת חוזרת על ידי הקב"ט. בפועל לא מועברים דוחות פרטניים לקב"ט המחוזי של משרד החינוך על אף, דרישות הנוהל אלא מועבר דיווח חודשי על פי פורמט מרוכז שהוא דורש.

הביקורת מצאה כי בפועל, כל קב"ט של מוסדות חינוך, מתייק את הדוחות לפי בתי הספר שבאחריותו ומנהל את המעקב על תיקון הליקויים בעצמו כך שלא מנוהל מעקב מרוכז בידי גורם אחד. הביקורת לא הצליחה לקבוע מה נעשה עם ההערות בדוחות אל מנהלי בתי הספר וכיצד הם טופלו, אם בכלל.

בתגובה לממצאים אלה, הסכים מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), עם ממצא זה וציין בתגובתו כי: "אכן הערה נכונה ובמקומה. החל מקבלת טיוטת המבקר הוחל בפגישות עבודה בהן נדונים נושאים אלה."

הביקורת מצאה כי בנוסף לחוזרי מנכ"ל משרד החינוך והנהלים הוציא מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), אוגדן נהלים שנבנה באופן עצמאי על ידו. האוגדן לדבריו, נשלח לכל בתי הספר ומעודכן על ידו, מדי שנה. כשביקשה הביקורת לעיין בעדכונים שהפיץ, נענתה על ידו כי עד היום לא היה צורך בעדכון וכשיהיה צורך יידאג להפיץ עדכון. הביקורת עיינה באוגדן האמור ומצאה כי חלק מהאוגדן נדון לשנת לימודים מסויימת, היא שנת תשס"ו, אשר נפתחה בחודש ספטמבר 2005. בנוסף, מצאה הביקורת כי התיק לא מעודכן באופן מלא כיוון שאין בו עדכונים של חוזרי מנכ"ל משרד החינוך והוראות נוספות בענייני בטחון ושעת חירום ובנוסף, מצאה הביקורת כי גם חלק ממספרי הטלפון בו לא מעודכנים.

בתגובה לממצאים אלה ענה מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון): "אוגדן הנהלים אכן יצא בשנה"ל תשס"ו, היא שנת הלימודים הקודמת. מאז עדיין לא מצאה מחלקת הביטחון כי יש לעדכנו...בנוסף יש לציין כי אין מטרת האוגדן להנחות או להחליף את חוזר מנכ"ל אלא לציין ולהדגיש הנחייה ספציפית לעיר כפר סבא. לכן לא יופיעו בו כל עדכוני חוזר מנכ"ל, אלא אם כן יש שינוי מהותי..."

הביקורת מעירה שממצא זה מעיד כי קיימת סתירה בדבריו של מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון). לפיכך, הביקורת ממליצה כי כדי למנוע הטעייה, אוגדן זה יעודכן באופן מיידי ובאופן שוטף, לאורך כל שנת לימודים.

בנוסף, מדי שנה לפני פתיחת שנת הלימודים מקיים מתאם מחלקת הבטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), כנס למנהלי בתי הספר ולעב"טים (עוזר לענייני בטחון) ובו הוא מבצע הדרכה כללית תוך מעבר על האוגדן כולו תוך מסירת עדכונים במידה ויש. כנס זה נועד גם להדרכת עב"טים חדשים.

הביקורת רואה בחיוב פעילות זו, פעילות המסייעת ליישום וביצוע ההנחיות, כמתחייב מהקבוע בחוקים, בנהלים ובחוזרים.

2.2

בנוהל האמור נקבע, כי קב"ט מוסדות חינוך ברשות המקומית, אחראי לארגון הבטחון השוטף ולקיום סדרי אבטחה נאותים במוסדות חינוך ובהם פנימיות. בנוסף, נקבע בנוהל כי האחריות הכוללת לאבטחת הפנימיות על מרכיביו השונים, מוטלת על מנהל הפנימייה ועליו לפעול בהתאם להוראות משרד החינוך ולהנחיות קב"ט הרשות המקומית וגורמי הבטחון המקומיים האחרים (משטרת ישראל, מג"ב וצה"ל). בנוסף, נקבעו בנוהל, כללים מנחים לאבטחת מוסדות פנימייתים.

בכפר סבא קיימות 5 פנימיות אשר חלקן פנימיות לינה בלבד, שחניכיהן לומדים במוסדות חינוך בעיר וחלקן, פנימיות משולבות לינה ולימודים. עקב שוני בסוגי הפנימיות חלקן מאובטחות על ידי העירייה וחלקן מאובטחות שלא על ידי העירייה, אך נבדקות בביקורות מטעם מחלקת הבטחון של העירייה, המדווחת על ביקורתיה, למשרד החינוך.

מבקר המדינה מצא כי בכפר סבא הקב"ט לא קיים את פעילותו בפנימיות ובפרט, מצא כי לגבי פנימייה בבעלות תאגיד מיסודו של משרד החינוך לא הינחה הקב"ט את מנהל הפנימייה ולא בחן את אופן אבטחתה ומיגונה כך שבפועל, נמצא כי חסרים בה עזרים ומבנה גדרותיה לא תאם את הנדרש.

בבדיקה של מדגם אקראי שנערכה על ידי מבקר העירייה בפנימייה בעיר, נמצא כי מבנה הגדרות לא תואם את הנדרש. הביקורת מצאה כי גובה הגדרות נמוך מהנדרש, הגדר אינה מברזל קשיח, הגדר פרוצה בחלקה והיקף הגדר אינו מואר.

בתגובה לממצאים אלה הסכים מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון) עם ממצא זה וציין כי נושא הסדרת גדרות ותאורתן בפנימייה זו בטיפול.

לדעת הביקורת, על מחלקת הבטחון לבדוק בהקדם, כמתחייב מהקבוע בנוהל, את גדרות כל הפנימיות ולהנחות את מנהלי כל הפנימיות, לתקן את הטעון תיקון.

בביקורת הנוכחית של מבקר העירייה נמצא כי נציגי כל הפנימיות מוזמנים לדברי מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), לכל הכנסים

הרלבנטיים שעורכת מחלקת בטחון ומקבלים חומר שוטף כמו שאר מוסדות החינוך בעיר. מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), ענה לשאלת הביקורת כי אין ברשותו רשימות נוכחים בכל הכנסים וזאת מהסיבה שלדבריו, מחלקת בטחון מצטרפת לכנסים שעורכים גורמי חינוך שונים, כגון מפקחי משרד החינוך ואגף החינוך בעירייה, אליהם מחוייבים המוזמנים להגיע כך שבפועל, מחלקת הבטחון עורכת רישום נוכחים רק בכנסים שיוזמים הקב"טים. עוד הוסיף, כי לאור ההשתתפות הדלה של העב"טים בכנסים, מהשנה הבאה בכוונתו לשנות את אופן הזימון כך שזימון העב"טים יבוצע מטעם אגף החינוך, אליו לדבריו, המחוייבות של העב"טים כמורים, רבה יותר.

הביקורת רואה בחומרה את חוסר המעקב והתיעוד החלקי של רשימות הנוכחים בהדרכות של מחלקת הבטחון, כך שבפועל מחלקת הבטחון אינה מוודאת כי כל בעלי התפקידים הנדרשים, אכן נכחו בכל ההדרכות וקיבלו את ההדרכות הנחוצות וממליצה כי מחלקת בטחון תנהל רשימות נוכחות בכל ההדרכות שלה ותבחן עם הנהלת העירייה הנהגת השתתפות חובה על כל המוזמנים.

2.3 בנוסף למוסדות החינוך הרשמיים בעיר, פועלים בעיר מוסדות חינוך פרטיים כגון, גני ילדים לגילאי טרום טרום חובה, טרום חובה ולפעוטות, מעונות יום לתינוקות, צהרונים, בתי ספר פרטיים וכו'.

מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), ענה לשאלת הביקורת כי הנוהל מחייב את מחלקת הבטחון של העירייה, לבדוק ולוודא שבעלי מוסדות החינוך הפרטיים מבצעים את ההנחיות שבחוזר מנכ"ל משרד החינוך.

מבקר המדינה מצא כי המידע על מוסדות החינוך הפרטיים המצוי בידי העירייה חלקי ולא מקיף. עוד מצא מבקר המדינה כי הקב"טים של עיריית כפר סבא לא בחנו את סדרי האבטחה בהם ואף לא הדריכו את הגננות.

בביקורת הנוכחית של מבקר העירייה נמצא כי מרבית מוסדות החינוך הפרטיים אינם חייבים ברישוי וברישום ועל כן, בעליהם פותחים את המוסד ללא דיווח לעירייה.

מתאם מחלקת הבטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), ענה לשאלת ביקורת כי הוא מבצע מעקב אחר פרסומים של גני ילדים פרטיים, מעונות יום וכו'.

מתאם מחלקת הבטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון) מסר לביקורת כי הוא

עורך כנסי הדרכה והסברה, כלהלן:

* כנס למעונות היום של ארגוני הנשים - היענות והשתתפות גבוהה.

* כנס לגני ילדים פרטיים - היענות והשתתפות נמוכה.

מתאם מחלקת הבטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), מסר לביקורת כי אין בידיו כלים לחייב את המוזמנים לכנסים אלה להשתתף בהם ולפיכך, מחלקת בטחון מקיימת רישום נוכחות של גננות הגנים הפרטיים אשר הגיעו לכנס.

על אף זאת, לאור ההשתתפות הנמוכה בכנסים אלה כאמור, הביקורת ממליצה כי תשונה שיטת הזימון המבוצעת בעל-פה בלבד, לרכזת גני הילדים הפרטיים, לזימון בכתב ובאופן פרטני לכל בעל מוסד חינוך פרטי וכך לדעת הביקורת, יעלה אחוז השתתפות בעלי מוסדות החינוך הפרטיים בכנסים. בתגובה לממצאים אלה הסכים מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון) להמלצת הביקורת וציין: 'הערה טובה ומקובלת. מחלקת הביטחון תשנה מעתה ואילך את שיטת הזימון ותפעל על פי המלצת המבקר.'

2.4 בנוהל נקבע כי מנהל בית הספר ימנה מורה לתפקיד עוזר לענייני בטחון, לבטיחות ולשעת חירום (עב"ט), כדי לעזור לו לרכז את הנושא במוסד החינוך ולסייע בהוצאה לפועל של הנחיות משרד החינוך בנושא זה.

הביקורת מצאה כי בכל בית ספר, ממונה עב"ט מדי שנה וקיימת רשימה מרכזת במחלקת בטחון. כל מינוי נבדק על ידי הקב"ט ונשלח חתום לבית הספר ולמשרד החינוך.

3. אמצעים לאבטחת מוסדות חינוך

בנוהל משרד החינוך, אשר התעדכן כאמור, מאז בדיקת מבקר המדינה, נקבע כי כדי לייעל את האבטחה בבתי הספר חובה על הרשות המקומית/הבעלות להתקין שישה אמצעי בטחון, כלהלן:

- 1) גדר תקנית תקינה על פי מפרטים המצורפים כנספח לנוהל
- 2) שער כניסה להולכי רגל
- 3) שער כניסה לרכב
- 4) שערי יציאת חירום (בהתאם לגודל המוסד)
- 5) מערכת כריזה
- 6) אמצעי קשר בין ביתן השומר למזכירות (קשר/אינטרקום/טלפון)

כמו כן, הומלץ בנוהל על התקנת מרכיבי בטחון:

- 1) עמדת שומר (ביתן שמירה)
- 2) לחצן מצוקה
- 3) דיווחית (ביפר)

לגבי גני ילדים נקבעה החובה בהתקנת אמצעי הבטחון כלהלן:

- 1) גדר תקנית תקינה
- 2) שער המאפשר נעילה מבפנים
- 3) טלפון
- 4) אינטרקום משער הכניסה לגן
- 5) לחצן מצוקה למוקד עירוני/משטרתני או למוקד של חברת האבטחה.

הביקורת הנוכחית כללה בדיקה של מדגם אקראי ב-48 מוסדות חינוך כלהלן: 38 גני ילדים (כ-37%), 6 בתי ספר יסודיים (כ-38%), 2 חטיבות ביניים (כ-30%), תיכון אחד (כ-20%) ופנימייה אחת (כ-20%).

בסעיף 5.3-37, תת סעיף 2.4 בנוהל, העוסק במרכיבי ביטחון נקבע בין היתר:

"...ג. האחריות להתקנת מרכיבי הביטחון היא של הרשות המקומית/הבעלות.

ד. יש חשיבות רבה לשמירה על תקינותם, שלמותם וכשירותם של מרכיבי הביטחון. על

המנהל לדווח מיידית לרשות המקומית/לבעלות על כל תקלה שהיא במרכיבי הביטחון

שהוזכרו לעיל ולפעול לתיקונם."

בסעיף זה הודגשה כאמור, החשיבות של השמירה על שלמותם ותיקונם של

אמצעי הביטחון והחובה לדווח על כל תקלה לרשות המקומית או לבעלי מוסד

החינוך על מנת שייפעלו לתיקונם בהקדם.

בסעיף 5.3 תת סעיף 5.3-47 בנוהל מנכ"ל משרד החינוך ס/3 (ב), נקבע כי בחלק

מרכישות מרכיבי הביטחון לשיפור הביטחון במוסדות החינוך ניתן לקבל השתתפות

משרד החינוך מתקציבו, עד כדי 50% מהעלויות אם העירייה עומדת בתנאים

הקבועים בסעיף זה בנוהל. (ראה נספח א')

בסעיף 5.3-35, תת סעיף 5 בנוהל, העוסק בתפקידי הקב"ט נקבעה בתת סעיף 5.1

החובה לנהל עזרים מינהליים שהם: תיק שטח ותיק בטחון מוסדי לגבי מוסדות

החינוך, כלהלן:

"ב. תיק ביטחון מוסדי/תיק שטח מוסדי

(1) להנחות את הנהלת המוסד החינוכי בהכנת תיק הביטחון המוסדי ולבדקו בתחילת כל

שנת לימודים.

(2) להכין את תיק השטח המוסדי בתיאום עם הנהלת המוסד החינוכי, עם משטרת ישראל

ועם מהנדס הרשות המקומית."

להלן ממצאי הביקורת:

3.1 גדרות ושערים

בנוהל נקבע, כי גדר בחצר גן ילדים ובחצר בית ספר תותקן בגובה 2 מטר

לפחות, מהקרקע/מהבסיס.

הגדר תהא עשויה מרשת ביטחונית רגילה או רשת מולחמת המחוברת לקרקע

בחגורת בטון כמפורט במפרטים 120 ו-124 המצורפים בנספחים א' ו-ב' לסעיף

5.3-37, תת סעיף 2.4.א1) בנוהל.

מבקר המדינה מצא בבדיקתו כי במספר גני ילדים ובתי ספר מותקנת גדר שלא בהתאם לדרישות בנוהל. עוד מצא מבקר המדינה ליקויים בחלק מהשערים.

בתגובה ענה מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), כי בכל מוסדות החינוך יש גדרות ושערים על פי הנוהל. בנוסף, ענה לשאלת הביקורת כי כל הפנימיות מוקפות בגדר עם תאורה על פי הנוהל.

בבדיקות הביקורת הנוכחית נערכה בדיקה של מדגם אקראי בגני ילדים ובבתי ספר ונמצא, בניגוד לתשובתו של מתאם מחלקת הבטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), כי ב-24 מגני הילדים שנבדקו גובה הגדר נע בין 1.5 ל-1.8 מטר ממשטח הדריכה האופקי שאפשר להגיע אליו ואף נמצאו גדרות ב-10 גני ילדים אשר גובהן נע בין 0.9 מטר ל-1.3 מטר. עוד נמצאו ב-16 מהגדרות, דוקרנים ו-9 מהן, עשויות מרשת חוטי ברזל דקה.

בתגובה אישר מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), ממצאים אלה ומסר בתגובתו לביקורת כי מבוצעת החלפה הדרגתית של גדרות לא תקינים.

כן מצאה הביקורת, כי שערים רבים בגני ילדים ננעלים רק מבחוץ בניגוד לנוהל, כך שבזמן שהמאבטח מבצע סריקה מחוץ לגן הילדים ונועל את שער הגן, הגננות בעת חירום, ייתקשו לפתוח את שער הגן בשל בעיית נגישות למנעול.

בתגובה לממצאים אלה הסכים מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון) עם ממצא זה וציין: "הערה נכונה. מחלקת הביטחון תעביר למחלקת

התחזוקה רשימת גנים בהם יש לבצע את השינוי הנדרש".

תגובה זו של מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), מעידה על ביצוע לקוי של הביקורות השוטפות, אותן מבצעת מחלקת הבטחון.

הביקורת ממליצה כי תערך באופן מיידי בדיקה יסודית ומקיפה של כל גדרות ושערי מוסדות החינוך וכולם יתוקנו ויותאמו מיידיית לנדרש בנוהל,

כמפורט במפרטים 120 ו-124 המצורפים בנספחים א' ו-ב' לסעיף 5.3-37 תת סעיף 2.4 א 1) בנוהל.

לחצן מצוקה

3.2

בנוהל התקף בעת עריכת הביקורת הנוכחית, נקבעה החובה על התקנת לחצן מצוקה בגני ילדים והומלץ על התקנתו בבתי הספר אשר באמצעותו ניתן לשדר קריאת עזרה למוקד חירום ברשות המקומית/משטרתית או למוקד של חברת האבטחה.

מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), ענה לשאלת הביקורת בדבר הימצאות לחצני מצוקה כי בכל מוסדות החינוך מותקנים לחצני מצוקה כמתחייב, המשדרים למוקד העירוני.

הביקורת ערכה בדיקה של מדגם אקראי בגני ילדים ובבתי ספר כאמור, ומצאה כי 21 מלחצני המצוקה שנבדקו אינם תקינים ולא משדרים כלל, בניגוד למה שאמר מתאם מחלקת הבטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), לביקורת. בנוסף, 2 מלחצני המצוקה נמצאו על ידי הביקורת מאוחסנים בארון עקב אי תקינותם. ב-2 מוסדות חינוך לא נמצא לחצן מצוקה כלל, בניגוד למה שאמר מתאם מחלקת הבטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון).

עוד מצאה הביקורת בבדיקתה כי 2 לחצני מצוקה בשני בתי ספר יסודיים משדרים למוקד אנוש ולא למוקד העירוני. הביקורת מציינת בנוסף, כי בחלק ממוסדות החינוך לא היה ידוע לגנת ו/או לעב"ט בבית הספר, כי לחצן המצוקה אינו תקין.

הממצאים שפורטו לעיל, מצביעים כי מתאם מחלקת הבטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון) האחראי על בטחון מוסדות החינוך בעיר אינו ער לשינויים ולעידכונים בנוהל משרד החינוך שעודכן מה-1 בנובמבר 2005 ואינו יודע מה קורה בהם בפועל, בהיבט תקינות והימצאות לחצני מצוקה.

הביקורת לא מצאה הנחייה ממחלקת הבטחון למוסדות החינוך על הצורך בביצוע בדיקה שוטפת של לחצן המצוקה ואף לא מצאה תיעוד כי מחלקת הבטחון מבצעת בדיקות תקינות של לחצני המצוקה ביוזמתה.

בתגובה לממצאים אלה הסכים מתאם מחלקת הבטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון) עם ממצא זה וציין: "הערה נכונה מחלקת הביטחון תוציא דף נוהל מתאים". במרבית ממוסדות החינוך בהם נמצא שלחצן המצוקה אינו תקין, נמסר לביקורת כי הם הודיעו למחלקת הבטחון ו/או למוקד העירוני מספר פעמים וחלקם אף לפני למעלה משנתיים לדבריהם, על תקלות בלחצן המצוקה אך בפועל, התקלות לא סודרו.

הביקורת מציינת כי לחצני המצוקה במוסדות החינוך מיושנים ומתאימים למערכת טלפונים אנלוגית בלבד ולא דיגיטאלית. מערכת לחצני מצוקה זו נמצאת בעירייה שנים רבות עוד מהתקופה שחברת מוקד אנוש הפעילה את המוקד העירוני. לאור הממצאים אשר פורטו לעיל, המעידים כי מעל מחצית לחצני המצוקה אשר נבדקו אינם תקינים, לדעת הביקורת על העירייה להחליף את מערכת לחצני המצוקה המיושנת, על מנת להבטיח את תקינותם.

3.3 מערכות כריזה

מערכת כריזה היא אמצעי נוסף, שנקבע בנוהל לייעול האבטחה. מערכת כריזה תקינה חיונית להנחיית התלמידים והמורים בעת אירוע חבלני או בשעת חירום.

מבקר המדינה מצא בבדיקתו כי בבתי הספר בכפר סבא הותקנו מערכות כריזה כנדרש, אולם העירייה לא פעלה לתיקונן מיד עם קבלת ההודעה על ליקויים שהתגלו בהן והתיקון בוצע 9 פעמים כפי שמצא מבקר המדינה מעיון במסמכי העירייה, רק לאחר מספר חודשים. בבית ספר אחד, מצא מבקר המדינה, לא פעלה מערכת הכריזה במשך 5 חודשים על אף, 4 מכתבים בעניין, שנשלחו על ידי מנהלת בית הספר לעירייה.

משרד מבקר המדינה העיר לעירייה כי מן הראוי שתדאג לתיקון מערכת כריזה מיד עם גילוי תקלה בה.

הביקורת הנוכחית העלתה כי לאור הממצאים שפורטו לעיל, שיטת הטיפול בתקלות במערכות הכריזה שונתה ומועסק קבלן תחזוקה שנבחר על ידי מחלקת הבטחון אשר מתחזק באופן שוטף את מערכות הכריזה בבתי הספר.

ביתן לשומר

3.4

בנוהל המעודכן נקבע כי מומלץ להציב ביתן לשומר בשער חצר בית הספר. משרד החינוך מסר בתגובתו לממצאי מבקר המדינה, בזמן שבנוהל נקבעה החובה בהצבת ביתן לשומר כי "הצבת ביתן לשומר הינה באחריות הרשות/הבעלות ויעילותו המבצעית נבחנה ואושרה על-ידי משטרת ישראל".

מבקר המדינה מצא בבדיקתו כי בשני בתי ספר בכפר סבא לא הוצב ביתן לשומר כמתחייב, בניגוד לנדרש.

מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון) ענה לשאלת הביקורת כי לאחר בדיקת מבקר המדינה, נרכשו 15 ביתנים לשומרים וכולם הוצבו לדבריו, בבתי ספר, הן היכן שחסרו והן כתחליף לביתנים קיימים ישנים, כך שלאחר רכישת ביתנים אלה, בכל בתי הספר במועד עריכת הביקורת הנוכחית, יש ביתן תקין לשומר עם קו קשר ישיר למזכירות בית הספר או מכשיר קשר.

הביקורת ערכה בדיקה של מדגם אקראי בבתי ספר ומצאה כי בבתי הספר שנבדקו על ידה, קיים ביתן לשומר, בו נמצא מכשיר טלפון לקשר למזכירות בית הספר או מכשיר קשר.

פעמון/אינטרקום בגן ילדים

3.5

בנוהל נקבע כי בגן ילדים חובה להתקין, פעמון או אינטרקום בשער הכניסה לגן ליצירת קשר עם הגננת.

מבקר המדינה מצא בבדיקתו כי בחלק מגני הילדים לא הותקנו פעמון או אינטרקום, בשער גן הילדים.

מתאם מחלקת הבטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), ענה לשאלת הביקורת כי אכן, בהתאם להנחיות משרד החינוך חובה להתקין פעמון בשער גני ילדים ובפועל לא בכל גני הילדים יש פעמון/אינטרקום כמתחייב, אולם הוא לא יכל להעמיד רשימה עדכנית ומלאה לעיון הביקורת כיוון שלא קיימת ברשותו רשימה כזו.

מתאם מחלקת הבטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), מסר לביקורת כי קיים תקציב לנושא אולם לאחר שפנה בתחילת חודש יוני 2006 וקיבל 3 הצעות מחיר שנעות על סך של - 1,600 ₪ + מע"מ, בממוצע, ליחידה. הנושא נמצא לדבריו, עדיין בבדיקה על ידו, מכיוון שלהערכתו המחיר גבוה.

בעיון במסמכים שערכה הביקורת נמצאו 3 מכתבים למנהל מחלקת בטחון הקודם, ממנהל מערך הבטחון במוסדות חינוך (המשמש בעת עריכת הביקורת הנוכחית, כמתאם מחלקת הבטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון)), מתאריכים: 25/10/03; 27/01/04; 11/07/04, המציינים את החובה בהתקנת פעמון/אינטרקום סמוך לשער הכניסה לגן הילדים והמצביעים על 43 גנים ללא פעמון/אינטרקום. במכתבים אלה קבע מנהל מערך הבטחון במוסדות חינוך (המשמש כאמור, בעת עריכת הביקורת הנוכחית כמתאם מחלקת הבטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון)), את הצורך להתקין בהקדם את מרכיבי הבטחון החסרים.

הביקורת ערכה בדיקה של מדגם אקראי ב-38 גני ילדים ומצאה כי ב-57% מהגני הילדים שנבדקו על ידה, לא היה פעמון בשער הגן וב-16% מהגנים, בהם היה פעמון, הפעמונים לא היו תקינים. גננות מסרו לביקורת כי חלק מהפעמונים הותקנו בעבר, על ידי הורים מכספם הפרטי ולאחר מכן, לאחר שהפעמון התקלקל, העירייה מסרבת לתקנו כיוון שהפעמון לא הותקן על ידה ובפועל, אף לא התקינה פעמון חדש על ידה, כמתחייב.

הביקורת רואה בחומרה את חוסר המידע בעניין אצל מתאם מחלקת הבטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), ממצא המצביע על אי הקפדה של קציני הבטחון על בדיקת הימצאות הציוד המתחייב.

לדעת הביקורת, על העירייה לרכוש באופן מיידי את כל פעמונים/אינטרקום החסרים בגני הילדים ולהתקינם, כמתחייב מהקבוע בנוהל. בתגובה לממצאי הביקורת מסר מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון) כי קיימת תוכנית להתקנה הדרגתית של פעמונים בכל גני הילדים. הביקורת חוזרת ומדגישה כי יש להתקין בכל גני הילדים, פעמונים באופן מיידי, כמתחייב מהקבוע בחוזר מנכ"ל משרד החינוך.

בנוסף, הביקורת ממליצה לשקול את שילוב תחזוקת מערכות אלה בידי הקבלן המטפל במערכות הכריזה בבתי הספר, כפי שפורט בסעיף 3.3 לעיל.

4. עזרים מנהליים לאבטחת מוסדות חינוך

על פי הקבוע בנוהל משרד החינוך, חובה לנהל לגבי כל בית ספר שני תיקים כאמצעי עזר לאבטחת המוסדות והם - תיק שטח ותיק בטחון מוסדי.

4.1 תיק שטח

על פי הנחיית משטרת ישראל יש להכין תיק שטח למוסדות החינוך. תיק שטח של מוסד חינוך מרכז בתוכו נתונים רבים ככל האפשר, של מבנה המוסד וסביבתו, אוכלוסייתו ומקומות אפשריים לפעילות כוחות הבטחון בסביבת בית הספר.

ריכוז הנתונים בתיק זה מיועד להעברה בשעת הצורך לשימוש כוחות הבטחון וההצלה במקרה של אירוע בטחוני או בטיחותי. משרד החינוך, בתיאום עם כוחות הבטחון ובהנחיית משטרת ישראל הכין מתכונת של תיק שטח למוסדות חינוך המצורפת לנוהל. האחריות להכנת תיק השטח מוטלת על הקב"ט באמצעות העב"ט בבית הספר.

עוד נקבע בנוהל כי מנהל בית הספר יסייע לקב"ט המקומי במילוי נתוני תיק השטח ובצילום המבנים והשטח של המוסד החינוכי.

להלן פירוט הליקויים אותם מצא מבקר המדינה בכפר סבא:

- א. ב - 9 בתי ספר לא נמצאו תיקי שטח.
- ב. בשני בתי ספר בהם מבנים נפרדים נמצא תיאור של מבנה אחד בלבד.
- ג. ב - 14 בתי ספר לא נכללו בתיק השטח שרטוטים של המוסד החינוכי כדי שישמשו מפה ראשונית, בה מצויינים פרטים חשובים כגון: גדרות, שערים, מספר מבנים וכו'.
- ד. ב- 21 בתי ספר לא נכללו בתיק השטח שרטוט הנדסי של כל המבנים במוסד, שרטוטים חיוניים ביותר העשויים לסייע לכוחות הבטחון בעת הצורך.
- ה. ב- 36 בתי ספר לא נכללו בתיק השטח תמונות של מבני המוסד וכניסותיו.
- ו. בתיק שטח של בית ספר אחד נמצא כי לא נרשמו הנתונים על מיקום מפסקי החשמל במבני המוסד ובחצרו.
- ז. ב- 13 בתי ספר לא נכללו בתיק השטח נתונים מלאים על מיקום מפסקי החשמל.
- ח. ב- 3 בתי ספר לא היו בתיק השטח רשימות מורים.
- ט. בנוהל נקבע כי הנתונים בתיק השטח של כל בית ספר יעודכנו אחת לשנה. הקב"ט ומנהל בית הספר יאשרו בחתימתם שהתיק נבדק ועודכן. ברוב תיקי השטח של בתי הספר בכפר סבא לא נמצא אישור הקב"ט ומנהל בית הספר על העדכון ולכן לא ניתן לדעת אם התיקים עודכנו כנדרש.

מהממצאים שפורטו לעיל, עולה כי לחלק מבתי הספר לא הוכן תיק שטח וחלק ניכר מתיקי השטח שהוכנו, הוכנו בצורה לקויה וחסרו נתונים רבים. בנסיבות אלה קבע מבקר המדינה בבדיקתו כי אין הרשות המקומית ומוסדות החינוך שבתחומה, ערוכים כראוי להתמודדות עם אירוע פעילות עויינת.

מצב זה, עלול גם לפגוע ביכולת כוחות הבטחון וההצלה לפעול בעת הצורך, בתחומי מוסד חינוך ובסביבתו.

בביקורת הנוכחית נמצא כי לאור ממצאי בדיקת מבקר המדינה, אורגנו על ידי מתאם מחלקת הבטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון) בפורמט ממוחשב, תיקי השטח של בתי הספר מחדש, על פי המתכונת של משרד החינוך. הביקורת מצאה את התיקים הממוחשבים במחלקת הבטחון. מתאם מחלקת הבטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), ענה לשאלת הביקורת כי העתק שלהם נמצא על פי הדרישות, גם בבתי הספר ובתחנת המשטרה המקומית. הביקורת ערכה בדיקה של מדגם אקראי ב-9 בתי ספר, בכולם מול מנהלי בתי הספר ועב"טים ומצאה כי באף אחד מבתי הספר שנבדקו לא התקבל ממחלקת הבטחון העתק תיק השטח הממוחשב, בניגוד למידע שנמסר לביקורת על ידי מתאם מחלקת הבטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון). עוד העלתה הביקורת, כי תיקי השטח הנמצאים בבתי הספר הוכנו במרביתם, לא במתכונת שנקבעה על ידי משרד החינוך, בניגוד למידע שנמסר לביקורת על ידי מתאם מחלקת הבטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), כך שתיקי השטח חסרים נתונים ואף לא נמצאה בהם חתימתם של הקב"ט האחראי ומנהל בית הספר, כנדרש.

ממצא זה, מעיד לדעת הביקורת, כי תיקי השטח אינם מעודכנים באופן מלא על ידי מנהל בית הספר מדי תחילת שנה ואינם נבדקים ונחתמים על ידי הקב"ט פעם אחת בשנה לפחות, בניגוד לקבוע בסעיף 41-5.3, תת סעיף 2.3 בנוהל.

לדעת הביקורת וכמתחייב בנוהל יש לבצע בדיקה ועדכון יסודי בכל תיקי השטח על פי מתכונת של תיק שטח למוסדות חינוך המצורפת לנוהל, יחד עם עדכון שוטף מדי תחילת שנה על ידי בית הספר, בחתימת מנהל בית הספר ובאחריות הקב"ט כקבוע בנוהל, לוודא ביצוע האמור.

מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון) התייחס בתגובתו לממצאים אלה כי: "מקובלת על מחלקת הביטחון קביעת המבקר כי קיימת בעיה להחתים את התיקים הממוחשבים. לכן, תוציא המחלקה עותקים מודפסים של תיקי השטח ותצרף דף החתמות."

תגובה זו של מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), שבה ומעידה על ביצוע לקוי של הביקורת השוטפות, אותן מבצעת מחלקת הבטחון.

תיק בטחון מוסדי

בנוהל נקבע כי בכל בית ספר ינוהל תיק בטחון מוסדי מצורף לחוזר המנכ"ל בנושא נוהלי ביטחון בבתי הספר וכל הנושאים המפורטים בו יתבססו על ההנחיות המפורטות בחוזר המנכ"ל. מטרת תיק הבטחון המוסדי היא לרכז מידע על אמצעי האבטחה והמיגון לשעת חירום בבית הספר, על דרכי אבטחתו ועל בעלי התפקידים בתחומי האבטחה השונים וזאת כדי לסייע להנהלת המוסד החינוכי, בעת אירוע.

האחריות לניהול תיק הבטחון המוסדי הוטלה על מנהל בית הספר והעב"ט בסיוע ובהדרכת הקב"ט.

התיק יעודכן מדי תחילת כל שנה ובאופן שוטף לאורך כל השנה ודיווח על השינויים יועבר למחלקת ההבטחון. בנוהל נקבעו כל הפרטים האמורים להיכלל בתיק הבטחון המוסדי ונקבע בו כי דוגמה לתיק בטחון מוסדי ניתן לקבל מקב"ט הרשות המקומית.

מבקר המדינה מצא כי בבית ספר אחד בכפר סבא לא נוהל תיק בטחון מוסדי כלל. עוד מצא עשרה תיקי בטחון מוסדי בהם חסרו נתונים על פי הנדרש בנוהל. מתאם מחלקת הבטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), מסר בביקורת הנוכחית כי בכל בתי הספר יש תיקי בטחון מוסדי מלאים המתעדכנים מדי שנה, בחודש ספטמבר, על פי הנחיות משרד החינוך.

הביקורת ערכה בתחילת חודש נובמבר סיורים במדגם אקראי של 9 בתי ספר ונמצא בבדיקתה כי קיימים תיקי בטחון מוסדיים, אולם לא כולם נמצאו מעודכנים ומלאים בכל הפרטים. ממצא זה, כמו הממצא על תיקי השטח, מעיד כי תיקי הבטחון המוסדיים אינם מעודכנים במלואם ואינם נבדקים ונחתמים על ידי הקב"ט ומנהל בית הספר, מדי תחילת שנת לימודים, כמתחייב.

על פי הנוהל של משרד החינוך חובה לבצע בדיקה ועדכון יסודי בכל תיקי השטח יחד עם עדכון שוטף מדי תחילת שנה על ידי הקב"ט יחד עם העב"ט ובחתימת מנהל בית הספר.

עוד מצאה הביקורת בבדיקה של מדגם אקראי שערכה, כי ב-2 בתי ספר, נמצאים מנהלת בית הספר והעב"ט ביום חופשי חופף, כך ששניהם נעדרים מבית הספר באותו יום כל שבוע, באופן קבוע.

הביקורת לא מצאה עובד אחראי אחר בבית הספר שיידע לתפעל ולשלוט במצב חירום. בפועל, ב-2 בתי ספר אלה, יום קבוע מדי שבוע לא נמצאים בבית הספר האחראים על הבטחון.

הביקורת רואה ליקוי חמור בממצא זה. לדעת הביקורת ועל אף, שאין קביעה בחוזר מנכ"ל משרד החינוך, המציינת כי מנהל בית ספר ועב"ט אינם יכולים לשהות ביום חופשי חופף, חייבת להינתן הנחייה מיידיה, כי בכל רגע נתון, בעת קיום לימודים יהיה נוכח בבית הספר מנהל ועב"ט או בעל תפקיד אחראי אחר שיוכשר לכך, אשר יוכל לשלוט בניהול בית הספר ובתפעולו בזמן חירום.

מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), מסר בתגובתו לממצא זה כי:

"...תוציא מחלקת הביטחון מסמך הקורא למנהלי בתי הספר להימנע ממצב כזה."

4.3 דיווחי בטחון בגני ילדים

בנוהל נקבע כי הגננת תרכז ותרשום את המידע הנדרש לתכנון סדרי הבטחון השוטף בגן הילדים וסדרי הכנת הגן והפעלתו בשעת חירום בהתאם להנחיות הבטחון כפי שהן תועברנה אליה על ידי משטרת ישראל, על ידי קצין הבטחון למוסדות חינוך של הרשות המקומית, על ידי קב"ט המחוז או על ידי גופים מוסמכים מטעם האגף לבטחון ולשעת חירום במשרד החינוך ברישומים שמתכונתם נקבעה בנוהל.

תכנון בטחון הגן, הן בנושאי הבטחון השוטף והן בהיערכות לשעת חירום, ייעשה בתיאום הדוק עם הרשות המקומית ועם גורמי הבטחון המקומיים מדי שנה במהלך חודש ספטמבר. דוח שנתי בו יפורטו הנתונים על הגן, מיגונו ופרטי ציוד ואמצעי בטחון החסרים בגן, על פי הנספח שבנוהל, יועבר לרשות המקומית מדי שנה עד ל- 15 באוקטובר.

מבקר המדינה מצא כי לא הוכנו הרישומים והדוחות האמורים, בניגוד לנדרש. כתוצאה מכך, לא יכל מבקר המדינה לקבוע אם ניתנה הדעת לסדרי הבטחון בגני הילדים.

מבקר המדינה קבע כי עקב חשיבות רישומים ביטחוניים אלה, להכנת גני הילדים לשעת חירום, על הקבט"ים לדאוג שהגננות ינהלו את הרישומים כנדרש.

מתאם מחלקת הבטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), ענה לשאלת הביקורת כי קיים גיליון מידע, היערכות ותכנון הבטחון בגני ילדים המוכן על פי הנוהל. גיליונות אלה המודפסים בשני דפי פוליו, עברו לדבריו, ציפוי ניילון בלימינציה וחולקו בכל גני הילדים ומעודכנים מדי שנה במידת הצורך, על ידי הגננת, ללא סיוע של קב"ט ממחלקת בטחון.

מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), ענה לשאלת הביקורת ומסר כי גיליון הבטחון של גני הילדים עובר בדיקה בכל פעם בו קב"ט מבצע ביקורת בגן, על פי הנחיות משרד החינוך - פעם בשנה. בנוסף, ענה לשאלת הביקורת כי אין בקשה מצד הגננות לסיוע בהכנת גיליון הבטחון כיוון שלדבריו, הפרטים בגיליון הם פרטים הידועים להן ונקבעים על ידן, כמו לדוגמא שמות הורים או פרטי גורמי עירייה, מולם הן עובדות. עוד הוסיף, כי אין דרישה חוקית כי עותק גיליונות אלה יישמר במחלקת בטחון ולפיכך, עותקי גיליונות אלה אינם נשמרים במחלקת בטחון.

הביקורת ערכה בדיקה של מדגם אקראי ב-38 גני ילדים ומצאה כי בכל גני הילדים שנבדקו על ידה, לא נמצא גיליון המידע האמור, פרט לגן ילדים אחד בו נמצא עותק גיליון זה כשהוא ריק ואף לא מצופה בניילון. בנוסף, כל הגננות אשר נשאלו על ידי הביקורת האם זכורה להן קבלת גיליון מידע זה ממחלקת הבטחון, נענתה בשלילה.

הביקורת מצאה בכל גני הילדים שנבדקו, דף מידע בסיסי אשר הוכן על ידי הגננות באופן עצמאי. דף זה כולל בדרך כלל, מידע בסיסי וטלפונים חלקיים. לדברי הגננות שנשאלו, דף זה לא נבחן ולא נבדק על ידי מחלקת בטחון.

הביקורת רואה ממצאים אלה בחומרה. הביקורת קיבלה כאמור, מידע ממתאם מחלקת הבטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), על הפקת והפצת גיליון מידע לפניו בחירום לגני ילדים, על ידו. אולם, ממצאי בדיקתה מצביעים כאמור, כי

גיליון זה לא נמצא בגני הילדים ולא התקבל אצל הגננות, לדבריהן. בתגובתו לממצא זה ענה מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון):
 "מחלקת הביטחון מקבלת את ההערה ותפעל ליישור קו אצל הגננות בנושא לקראת תרגיל ארצי במוסדות חינוך".

לדעת הביקורת, על מחלקת הבטחון לוודא מדי תחילת כל שנת לימודים ובמהלכה ולא רק, לקראת תרגיל ארצי כמשתמע מתגובתו של מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), הימצאות גיליון מידע לחירום בכל גן ילדים כמתחייב ולבדוק את תקינותו והימצאותו בביקורות שוטפות במהלך כל שנת לימודים.

עוד קובעת הביקורת כי על מחלקת הבטחון להקפיד ולדרוש מכל הגננות להגיש לה את הדוח השנתי מדי שנה לא יאוחר מה-15 לאוקטובר, כקבוע בנוהל בסעיף 9.1.3-29, תת סעיף 9.1.3.

4.4 התארגנות לפינוי תלמידי גן ילדים באירוע פעילות עויינת

פעילות עויינת עלולה לחייב פינוי של אוכלוסיית גן הילדים למקום חיצוני. בנוהל נקבע כי הפינוי מצריך תכנון מראש, הכולל גם את סדר הפעולות שתיעשה עם פינוי הילדים אל מחוץ לשטח הגן, למקום מאושר. בנוהל נקבע כי תוכנית הפינוי תירשם במסמך שיישמר בגן. מבקר המדינה מצא כי לא הוכנו תוכניות פינוי ולא אותרו מקומות לפינוי הילדים, בעת הצורך.

מתאם מחלקת הבטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), ענה לשאלת הביקורת כי הגננת אמורה להחליט לבד על מקום פינוי וכי הוצע להן, לדבריו, סיוע במידת הצורך. עוד הוסיף, כי מדי שנה עד סוף חודש אוקטובר כל גננת צריכה לתרגל את פינוי הגן.

לאחר התרגיל הגננות אמורות לשלוח דיווח למחלקת בטחון.

מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), לא המציא לביקורת תיק מעקב של דיווחים אלה או דוגמת דיווח כזה.

הביקורת ערכה בדיקה של מדגם אקראי ב-38 גני ילדים ובבדיקתה לא מצאה רישום ותיעוד של תוכנית לפינוי הגן בחירום.

בתגובה לממצא זה ענה מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון):
 "...אין תיק לדיווח על תרגילי גני ילדים ואין חובה לגנות לדווח על כך...". עוד הוסיף:
 "אין בגני הילדים רישום ותיעוד של תוכנית לפינוי הגן בחירום, משום שקיימים תסריטים רבים של סכנות. לכן עלולים להיווצר מקרים שבשל קביעה מראש יכול לגרום דווקא לפגיעה בילדים...הפתרון שניתן היום על ידי גורמי בטחון במשה"ח הוא התכנסות באחד החדרים תוך השתופפות והגנה על אברי הגוף ורק אחרי סיום הסכנה ובמידת הצורך, פינוי על פי החלטת הגנת בהתאם לסיטואציה. עד לעדכון חוזר מנכ"ל בנושא תוודא מחלקת הביטחון כי הדבר נרשם בגיליון המידע לקראת תרגיל ארצי".

לדעת הביקורת וכמשתמע מתגובתו של מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), התהליך שתואר לעיל אינו על פי הקבוע בנוהל ולוקה בחסר, הן מבחינת אי ליווי הגנות על ידי מחלקת הבטחון והן מבחינת היעדר תיעוד ושמירת דיווחים.

לפיכך, ממליצה הביקורת כי כל קב"ט, מדי שנה, יחליט, על פי הידע המקצועי שלו, יחד עם הגנת, על מקום פינוי לשעת חירום.
 בנוסף, הביקורת ממליצה כי מידע זה יירשם הן בגן הילדים, הן במחלקת בטחון, הן באגף החינוך והן במוקד העירוני.
 לאחר קביעת מקומות ודרכי הפינוי אליהם, יש לדעת הביקורת לתרגל פינוי כל גן ילדים באופן שוטף מדי שנה, בליווי מקצועי של מחלקת הבטחון תוך תיעוד ביצוע תרגילים אלה, באופן מסודר.

4.5 התארגנות לפינוי תלמידי בתי ספר באירוע פעילות עויינת

פעילות עויינת עלולה לחייב פינוי של אוכלוסיית בתי ספר למקום חיצוני. בנוהל נקבע כי הפינוי מצריך תכנון מראש כמו גם, תכנון ותרגול הפעולות שתיעשנה עם פינוי התלמידים אל מחוץ לשטח בית הספר, למקום מאושר.

בנוהל נקבע בסעיף 5.3-40 תת סעיפים 1.3-1.5 כלהלן:

"1.3 נוהלי ההתנהגות יילמדו על ידי מנהל המוסד ועל ידי העב"ט, והם ידריכו ויתרגלו את אוכלוסיית בית הספר (תלמידים, מורים ועובדים). על סמך נהלים אלה יתוכנן המוסד ויתורגל לפעולה בעת אירוע חירום.

1.4 הקב"ט המקומי והנהלת בית הספר אחראים לתרגול המוסד בתרגילי עירנות (גילוי מטען חשוד בסריקת בוקר) ובתרגילי פינוי, שהם פועל יוצא מגילוי מטען חשוד בעת שהמוסד פועל.

1.5 אחריות

האחריות לביצוע הוראות אלו היא על קציני הביטחון של מוסדות החינוך ברשות המקומית."

בנוהל נקבע כי במסגרת תכנון הפינוי יוכנו עזרי מטה, כדלקמן:

- א. רשימת תלמידים מעודכנת לכל יום בכל כיתה
- ב. כרזת רישום סדר הפעולות לפינוי, כמפורט בנוהל.
- ג. כרזה שיסורטט עליה מרשם של בית הספר (מבנים, חצרות, גדרות, פתחים ושערים וכו') ושל סביבתו הקרובה, שנמצאים בה שטחי הכינוס וצירי הפינוי השונים.

מבקר המדינה מצא כי 4 בתי ספר ושתי פנימיות לא הכינו תוכנית פינוי. עוד נמצא בבדיקת מבקר המדינה, כי ברוב בתי הספר לא הוכנו הכרזות הנדרשות.

מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), ענה לשאלת הביקורת כי הוכנה רשימת תיוג לכל בתי הספר, כולל הפנימיות, בתיק הבטחון המוסדי. לדבריו, הכנת הכרזות אמורה להיעשות על ידי העב"טים. עד סוף חודש אוקטובר מדי שנה, חייבים כל מוסדות החינוך לסיים את כל ההכנות ולבצע את כל התרגילים הנדרשים. מחלקת הבטחון מלווה, לדבריו, את התרגילים ובודקת את ביצוע הכנת כל המטלות הנדרשות ובהן, הכנת הכרזות.

הביקורת ערכה בדיקה של מדגם אקראי ב-9 בתי ספר ומצאה כי בתיקי הבטחון המוסדי אשר נבדקו רשומות תוכניות פינוי, אולם ברוב בתי הספר לא הוכנו הכרזות הנדרשות ולא הוכנה כרזה של מרשם בית הספר, כנדרש בנוהל.

לאור כך ולאור אחריותו של קב"ט מוסדות חינוך לביצוע הכנות אלה, הביקורת ממליצה כי מחלקת הבטחון תבדוק באופן שוטף, מדי תחילת שנה, את ביצוע הכנת תוכנית הפינוי והכנת הכרזות הנדרשות בכל בתי הספר ותדאג בכולם לביצוע מספר תרגולי פינוי.

בתגובה לממצא זה ענה מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון) כי:
 "ההמלצה מקובלת על מחלקת הביטחון ותבוצע על ידה מדי תחילת שנה."

5. מיגון מוסדות החינוך בשעת חירום

בהחלטת ועדת השרים לענייני בטחון לאומי, מחודש יוני 1994, נקבע כי בעת מלחמה יתקיימו הלימודים בכל מוסדות החינוך. החלטה על הפסקת הלימודים תתקבל בהתאם לנסיבות.
 קיום לימודים בשעת חירום מחייב אמצעי מיגון מתאימים בבתי הספר.

לפי חוק ההתגוננות האזרחית, חובה להתקין מקלט בכל בית ובכל מפעל, המוגדר בחוק בין היתר, כמבנה של קבע או חלק ממנו, שמבקרים בו כרגיל לא פחות מעשרים בני אדם בבת אחת ולהבטיח את החזקתו התקינה.
 החוק הסמיך את שר הבטחון להתקין תקנות לחוק זה.

לאור ירי טילים לעבר ישראל, במלחמת המפרץ הראשונה בתחילת שנות ה-90, פיקוד העורף פיתח תפיסת מיגון חדשה של קיום מרחבים מוגנים בסמיכות לאזורי הפעילות השגרתית. גודלו של מרחב מוגן יחושב בהתאמה, לפי יחידת נפח אויר לאדם, כדי לאפשר לשהות בו שלוש שעות.
 בתקנות ההתגוננות האזרחית (מפרטים לבניית מקלטים), התש"ן-1990, נקבעו הוראות מפורטות לבניית מקלטים ולהכנת מרחבים מוגנים אשר הוגדרו כמקלט במתכונת מרחב הבנוי בתוך מעטפת המבנה, המיועד להגן על החוסים בו מפני התקפה.

בדיונים בנושא התקנת תקנות בנושא סגירת פערי המקלוט והקמת מרחבים מוגנים במוסדות חינוך אשר התקיימו בין פיקוד העורף למשרד החינוך, מצא מבקר המדינה כי משרד האוצר התנגד ליישום ההבנות עקב המשמעויות התקציביות ועד למועד סיום ביקורת מבקר המדינה בסוף שנת 2002, לא חל שינוי בנושא ועל אף, שנמצא כי כ- 40% מתלמידי ישראל לא ממוגנים כלל, לא חל שינוי נורמטיבי בנושא ולא התקבלה החלטת ממשלה בקשר לכך.

בתגובה לפניית משרד מבקר המדינה הבהיר משרד החינוך, כי בבתי ספר שנבנו מ- 1994 ואילך, נבנה מרחב מוגן לפי מספר הכיתות ולכל בתי הספר בקו העימות יש מקלטים. על פי הנחיות משרד החינוך, בשעת חירום ילמדו בבתי הספר רק על פי קיבולת השטחים הממוגנים בכל מוסד חינוכי.

בעקבות מלחמת לבנון השנייה והתקפות הטילים אל ישובי מערב הנגב מתוך רצועת עזה, הועלתה שוב שאלת מיגון מוסדות חינוך על מנת להבטיח קיום לימודים סדירים והוצעו פתרונות על ידי מערכת הבטחון וצה"ל. מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), ענה לשאלת הביקורת בדבר לימודים בשעת חירום כי לאחר מלחמת לבנון השנייה אשר נערכה בקיץ 2006, התקבלה הנחייה של אלוף פיקוד העורף כי בעת חירום לא יתקיימו לימודים. **המשך הלימודים בעת התקפות הטילים במערב הנגב, סותר את דברי מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), היות ופיקוד העורף לא הינחה על הפסקת לימודים בעת התקפת הטילים. זאת ועוד, הנחייה בכתב של אלוף פיקוד העורף, לא נמצאה ולא הומצאה לביקורת.** (ראה נספח ב' - מוסדות חינוך שנת הלימודים תשס"ז מטעם פיקוד העורף)

5.1 תיק מל"ח

הרשות העליונה לחינוך בשעת חירום והמטה הארצי של משק לשעת חירום פרסמו, בחודש ספטמבר 1996, חוברת הנחיות "תכנון ארגון ותפעול ברשות המקומית", בנושא חינוך. חוברת מעודכנת של הנחיות אלה פורסמה מאוחר יותר בחודש פברואר 2002, בהנחיות אלה נקבע, כי מנהל מערכת החינוך ברשות המקומית יכין תיק נתונים (תיק מל"ח), ככלי מסייע לתכנון, לארגון ולניהול מערכת החינוך בשעת חירום, למוסדות ציבוריים ופרטיים כאחד. בין היתר, נדרש מנהל מערכת החינוך לקבץ בטבלאות את נתוני המיגון של

מוסדות החינוך (בתי ספר, גני ילדים, מעונות יום ופנימיות) שבתחום הרשות המקומית, לחשב את היקף אוכלוסיית התלמידים החסרה מיגון ולציין באיזה אופן יתקיימו הלימודים בשעת חירום.

מבקר המדינה מצא בבדיקתו כי בתיק המל"ח של אגף החינוך רוכזו נתונים חלקיים בלבד. בתיקים חסרו נתונים על מיגון גני ילדים, מעונות יום ופנימיות שבתחומי העירייה. עוד מצא מבקר המדינה כי בתיק המל"ח חסרו גם חלק מהנתונים הנוגעים למיגון בתי הספר.

בביקורת הנוכחית נפגשה הביקורת עם רכז מל"ח בעירייה, אשר ענה לשאלת הביקורת ומסר כי הכנת התיק היא באחריות מנהל אגף החינוך. הנתונים המעודכנים חייבים להיות מועברים אליו מדי שנה עד סוף חודש אוקטובר. את הנתונים המעודכנים מזינים אגף החינוך יחד עימו בתוכנת מל"ח.

רכז מל"ח ענה לשאלות הביקורת, כי הוא מבקש נתונים מעודכנים מדי שנה בחודש אוגוסט. בפועל, קיבל בחודש אוקטובר מאגף החינוך עדכון שמי, לאור השינויים. עוד ענה לשאלת הביקורת, כי הוא מכיר רק את הנתונים המדווחים לו על ידי אגף החינוך וכי לא נפגש, בין היתר, עם אחראית הסעות באגף החינוך ולא ידוע לו אם הוכנה תוכנית אב להסעות תלמידים בחירום כמו גם, האם הוגשו בקשות לגורמי מל"ח המחוזיים לגבי ריתוק רכבים ונהגים לביצוע הסעות תלמידים בחירום.

הביקורת רואה ליקוי בהתנהלות כפי שתוארה לעיל וממליצה לרענן את נהלי העבודה בין רכז מל"ח ליחידות העירייה השונות כולל קביעת סדרי דיווח ובקרה על מנת, שכל החומר המתחייב, יוכן במועד על ידי האחראים ויעבור בקרה ובחינה על שלמותו בידי רכז מל"ח ו/או קב"טי מוסדות חינוך.

בתגובה לממצא זה ענה מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון):
"המלצת המבקר באשר לרענון נהלי העבודה בין רכז מל"ח ליחידות הרשות השונות מקובלת".

פתרונות לימוד בהיעדר מיקלוט

משרד החינוך קבע נוהל פתרונות אפשריים ללימודים במוסדות חינוך שאין בהם די מקלטים או מרחבים מוגנים כגון, לימוד במשמרות, לימוד לסירוגין, העברת חלק מהכיתות או כל בית הספר למוסד ציבורי בו קיימים פתרונות מיקלוט מספקים.

מבקר המדינה מצא בבדיקתו כי קיימים פערי מיקלוט הן בבתי ספר והן בגני ילדים והעירייה לא איתרה מקומות חליפיים, בעלי מיגון ללימודים. עוד מצא

מבקר המדינה כי: "2... (ב) מנהלת בית ספר אחד בכפר סבא קבעה, כי מאחר שבמקלט בית הספר יכולים למצוא מחסה רק כשליש מהתלמידים, ישהו התלמידים האחרים בעת הצורך בחדרי מרחב מוגנים. החלטתה נרשמה בתיק הבטחון המוסדי. נמצא, כי בבית הספר כלל לא נקבעו חדרים כאלה, והעירייה לא היתה שותפה להחלטה על אופן מיגון התלמידים בשעת חירום, בניגוד לנדרש בנוהל. בעקבות הביקורת ביקר הקב"ט במבני בית הספר ומצא, כי קיימים בהם שני מקלטים נוספים ששימשו כמחסנים, בניגוד לייעודם. העירייה הודיעה למשרד מבקר המדינה, כי המקלטים פונו מהציוד שאוחסן בהם, ולאחר שיתוקנו יהיה בשעת חירום מחסה לרוב תלמידי בית הספר; הנותרים ילמדו במשמרת שנייה.

3. בהנחיות מל"ח נקבע: "בבית ספר שיש בו מקלט/מרחב מוגן לחלק מהתלמידים ילמדו שתי משמרות, הכתות הנמוכות לפני הצהריים והגבוהות אחרי הצהריים. בבית ספר על – יסודי ילמדו לפי ימים, חלק מהכתות בימים בלתי זוגיים וחלק מהכיתות בימים זוגיים, או לפי חלוקה אחרת שתקבע ע"י מנהל בית הספר".

תמוה בעיני הביקורת כיצד מנהלת בית ספר קובעת דבר כזה תוך התעלמות מדרישות החוק וללא סיוע של כל גורם מקצועי, בעירייה.

מתאם מחלקת הבטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), ענה לשאלת הביקורת כי קיים חוסר במיקלוט מוסדות חינוך ולא קיימת תוכנית למקומות חליפיים, למעט מספר גני ילדים שאין בהם מקלט כלל והם מתוכננים לעבור בשעת חירום ללמוד במבנה ציבורי בעל מיגון.

הביקורת רואה בחומרה כי לא הוכנה תוכנית פיננסי לא על ידי אגף החינוך, לא על ידי מחלקת בטחון ולא על ידי אף גורם אחר בעירייה. לדעת הביקורת, כל עוד ההנחיות מחייבות את הרשות המקומית לאתר מקומות לימוד חליפיים ולקבוע תוכנית לימוד בעת חירום, על העירייה להקפיד ולנהוג כמתחייב.

הביקורת ערכה בדיקה של מדגם אקראי ב-38 גני ילדים ומצאה כי ב-5 מהם אין מקלט ומתוכם בגן אחד לא ידוע לגננת ו/או לגננת המחליפה מהו המקלט הציבורי הסמוך או המבנה המוגן הסמוך, אליו גן הילדים אמור להתפנות בעת חירום.

בתגובה לממצא זה ענה מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון):
 "...במידה ויוחלט ללמד בשע"ח, יעביר אגף החינוך פירוט לגננות היכן ללמד. כדי לישר קו בנושא זה עם הגננות תוציא מחלקת הביטחון את הנחית פיקוד העורף להתגוננות".

הביקורת רואה בחומרה כי לא בכל גני הילדים חסרי מקלט, יודעות האחראיות מהו המקלט או מקום מוגן והיכן הוא נמצא, לפיננסי התלמידים וכי מחלקת בטחון לא דאגה למניעת מפגע זה.

בתגובה לממצא זה ענה מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון):
 "אחריות לנושא זה חלה על אגף החינוך ולא מחלקת הביטחון".

לדעת הביקורת, על מחלקת הבטחון האחראית מבחינה מקצועית על נושא הבטחון כמשתמע מתיאור תפקיד קב"ט מוסדות חינוך בחוזר מנכ"ל משרד החינוך, לדאוג באופן מיידי כי בכל גן ילדים בו אין מקלט יירשם בתיק הגן מיקום המקלט החליפי כולל השארת מפתח למקלט זה. עוד ממליצה הביקורת, כי יבוצע תרגול מדי שנה לפיננסי גני ילדים חסרי מקלט למקלט או למקום המוגן הנבחר.

5.3 ציפוי תקרות וקירות במקלטים וחלוקת המקלט למדורים

בתקנות מפרטים לבניית מקלטים נכללו הוראות לגבי החיפוי המותר לקירות ותקרה. בסעיף 142 בתקנות נקבע: "א) קירות המקלט, לרבות דרך הגישה למקלט לא

יצופו בצידם הפנימי באריחי חרסינה, טיח, ציפויי אבן או באריחים מסוג אחר".
 בסעיף 148 לתקנות נקבע: "לא ייעשה במקלט שימוש בחומרים כלשהם לשם בידוד
 אקוסטי, ציפוי קישוט או כל מטרה אחרת, אלא אם הם חומרים שאינם דליקים ואינם
 רעילים..."

בבדיקת מבקר המדינה נמצא ב-3 מקלטי בתי ספר ובמקלט גן ילדים אחד, ציפוי
 בשטיחים, המהווים חומר דליק. בנוסף, מצא מבקר המדינה בית ספר וגן ילדים,
 בהם צופו קירות המקלטים באריחי קרמיקה.

מתאם מחלקת הבטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), ענה לשאלת הביקורת כי
 במקלטים רבים קיים ציפוי אריחי קרמיקה בקירות ובנוסף, ציין כי במקלטים
 בהם מצא מבקר המדינה שטיחים, השטיחים לא הוסרו.

הביקורת ערכה בדיקה של מדגם אקראי ב-38 גני ילדים וב-9 בתי ספר ומצאה
 כי בכ-40% מהמקלטים שנבדקו קיים ציפוי קרמיקה, שטיחים, פרקט עץ וציפוי
 PVC, בניגוד לדרישות החוק והתקנה.

עוד מציינת הביקורת כי לא מצאה ולא קיבלה אישורים ממוסדות החינוך
 שנבדקו, ממחלקת הבטחון, מאחראי מל"ח וממנהל מחלקת תחזוקת מבנים
 באגף ההנדסה, כי השטיחים או ציפוי ה-PVC הקיים עמידים באש, אלא
 קיבלה תשובה ממנהל מחלקת תחזוקת מבנים באגף הנדסה בה נכתב:
 "1. מאז כניסתי לתפקיד בשנת 2003 אנו נוהגים לבצע ציפויים וחיפויים במוסדות
 מחומרים שיש להם תעודה של מכון התקנים על התאמתם לדרישות עמידות אש.
 2. לאחר ביצוע כל עבודה מסוג זה החומר הנ"ל מועבר ל... ראש מדור מניעת דליקות
 אש, אשר מעדכן את תיקי המוסדות שנמצאים במדור.
 3. בנוסף לזה אנו משתפים את מדור למניעת הדליקות בהכנת פרויקטים למיניהם כמו
 למשל בטיחות קריית ספיר."

לשאלת הבהרה בדבר אישורי עמידות באש לציפויי PVC ושטיחים הנמצאים במקלטים שנים רבות ענה מנהל מחלקת תחזוקת מבנים: "לגבי הציפויים הישנים אין ברשותי אישורים מתאימים".

הביקורת רואה ליקוי חמור בממצא זה וממליצה לפעול בהקדם על פי הקבוע בתקנות, היינו להסיר את הציפויים הדליקים ו/או לחלופין להחליפם בציפויים בעלי אישורים שהם עמידים באש, כמתחייב. בנוסף ממליצה הביקורת להסיר את חיפויי הקרמיקה מקירות המקלטים.

בתקנות מפרטים לבניית מקלטים נקבע כי - "חלוקת עיקר המקלט למדורים תיעשה על ידי קירות מפרידים קבועים שייבנו מבטון מזויין ובעובי 20 ס"מ".

בבדיקת מבקר המדינה נמצא מקלט בבית ספר אחד בו בוצעה חלוקה פנימית של המקלט, מחומרים אחרים מהמתחייב.

מתאם מחלקת הבטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), ענה לשאלת הביקורת כי ברוב המקלטים בבתי הספר בוצעה חלוקה פנימית מחומרים שונים מהמתחייב. הביקורת ערכה בדיקה של מדגם אקראי בגני ילדים ובבתי ספר ומצאה כי אכן, ב-6 מהמקלטים, בוצעה חלוקה פנימית בניגוד למתחייב. לדעת הביקורת, יש לפעול בהקדם על פי המתחייב בתקנות, משמע לבטל את החלוקות הקיימות ולבצע חלוקות אם בכלל, רק בהתאם לקבוע בתקנות.

5.4 שילוט וסימון במקלטים

בתקנות מפרטים לבניית מקלטים נקבע בסעיפים 145-147 סימוני אזהרה והתמצאות, שיש לקבעם במקלט ופורט השילוט הנחוץ, כולל צבעו, שיש להתקין על קירות המקלט.

עוד נקבע כי כל סימון ושילוט בתוך המקלט יבוצע באמצעות צבע פולט אור, אשר יזהר בחשיכה עם הפסקת התאורה הפנימית במקלט, לפרק זמן שלא יפחת מ- 90 דקות. הצבע יחודש מזמן לזמן כדי לשמור על יעילותו.

בבדיקת מבקר המדינה נמצא כי ב-10 בתי ספר לא נעשו הסימונים וגם לא הותקן השילוט, כנדרש.

מתאם מחלקת הבטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), ענה לשאלת הביקורת כי השילוט והסימון מחודש על ידי העב"ט וכן, על ידי מחלקת תחזוקת מבנים באגף ההנדסה.

הביקורת ערכה בדיקה של מדגם אקראי ב-9 בתי ספר ומצאה 2 בתי ספר בהם לא קיים שילוט ו-2 בתי הספר בהם לא הותקן השילוט כנדרש. הביקורת רואה ליקוי בממצא זה וממליצה לפעול בהקדם על פי המתחייב ולהסדיר את נושא הסימון והשילוט, כקבוע בתקנות.

בתגובה לממצא זה ענה מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון):
 "מחלקת הביטחון תעמוד על נושא בביקורתיה".

תגובה זו של מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), שבה ומעידה על ביצוע לקוי של הביקורות השוטפות, אותן מבצעת מחלקת הבטחון.

5.5 אחזקת מקלטים

לפי חוק ההתגוננות האזרחית, בעל מפעל חייב לשמור על הניקיון במקלט ולהחזיקו במצב ראוי לשימוש כמחסה מפני התקפה. בשנת 1997 פירסמו משרד החינוך ופיקוד העורף חוברת "מיגון במוסדות חינוך", אשר בה פורט אופן אחזקת המקלט ובדיקתו. בחודש ספטמבר 2000 פורסמה על ידי משרד החינוך ופיקוד העורף חוברת נוספת ובה נכלל פרק - "מפרט אחזקה וטיפול שוטף למקלט". בבדיקת מבקר המדינה נמצא כי בעיר כפר סבא, לא נבדקו על ידי גורמי העירייה, תקינות המקלטים בבתי הספר, כנדרש ולא דאגו לתחזוקתם הנאותה.

מתאם מחלקת הבטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), ענה לשאלת הביקורת כי:
"טיפול במקלטי בתי הספר הם באחריות המנהלים בסיוע העב"טים. במידה ויש תקלות הן מטופלות על ידי מחלקת התחזוקה. המקלטים עוברים ביקורת של מחלקת הביטחון בתחילת שנת הלימודים ולפני תרגיל התגוננות ארצי."

מנהל מחלקת תחזוקת מבנים ענה לשאלת הביקורת בעניין אחזקת המקלטים בגני הילדים ובתי הספר של העירייה כי: "מקלטים במוסדות חינוך מתוחזקים באופן שוטף כמרכיב מאחזקת המוסדות." **עוד הוסיף, כי לא נדרש לדווח על הליקויים שמצא למחלקת בטחון ולא ידוע לו כי הוא צריך לדווח. כמו כן, טען לגבי תדירות הטיפול כי הוא נעשה "במסגרת ביקורת בטיחות של... המקלטים נבדקים לפחות פעם בשנה."**

הביקורת ערכה כאמור לעיל, בדיקה של מדגם אקראי ב-38 גני ילדים וב-9 בתי ספר ומצאה כי קיימים ליקויים במקלטים שונים כגון, חלוקה למדורים לא בחומר התקני, קיבוע קבוע של שולחנות מחשב לרצפות, ציפוי קירות בקרמיקה ובשטיחים, ציפוי רצפות ב-PVC ובפרקט עץ ואיחסון ציוד.

גננות ועב"טים ענו לשאלת הביקורת כי הליקויים במקלטים בהם סיירה הביקורת, קיימים שנים רבות.

הביקורת רואה ליקוי חמור בממצא זה וממליצה לבצע פעולות אחזקה ובדיקת תקינות שוטפת במקלטים, על פי הקבוע בהנחיות שפורטו לעיל. בנוסף, ממליצה הביקורת לפעול בהקדם ולהסיר את החומרים האסורים מהמקלטים, כמתחייב מהתקנות.
בנוסף, ממליצה הביקורת להימנע משימוש במקלטים, לאחסון דברים, שלא ניתנים לפינוי באופן מיידי.

5.6 ציוד במקלטים

בתקנות מפרטים לבניית מקלטים נקבע ציוד החייב להמצא במקלט כגון - בית כסא עם מיכל הדחה בתוך תא או בית כסא כימי, כקבוע בתקנות ההתגוננות האזרחית (ציוד ושילוט במקלטים ובמחסים ציבוריים), התשמ"א-1981 במוסד

חינוך החסר בית כסא קבוע; סולם ברזל בקיר הפנימי ובקיר החיצוני של פתח יציאת החירום של המקלט; מיכל אגירה למי שתיה (התקנות מפרטות את גודל המיכל והחובה לקבעו לקיר).

מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), ענה לשאלת הביקורת כי במחסני העירייה מאוחסנים שירותים כימיים לכל בתי הספר, אשר בשעת הצורך, יחולקו לכל בתי הספר. לגבי סולמות ברזל מסר כי בכל המקלטים התת-קרקעיים, בהם מתחייבת המצאות סולם, קיימים סולמות. לדבריו, בכל המקלטים יש מיכלי מים של 200 ליטר אך ככל שידוע לו, הם לא מקובעים לקיר. עוד הוסיף, כי שאר ציוד החירום נמצא במוסדות החינוך ובמחסני העירייה.

הביקורת ערכה בדיקה של מדגם אקראי ב-38 גני הילדים וב-9 בתי ספר ומצאה כי במקלטים התת קרקעיים מותקנים סולמות לפתחי החירום וכי קיימים מיכלי מים במקלטים. הביקורת ממליצה לקבע את מיכלי המים לקיר, כמתחייב מהתקנות.

הביקורת בדקה במחסני העירייה ומצאה כי מאוחסנים בהם שירותים כימיים לבתי הספר וציוד נוסף לחלוקה בעת חירום למוסדות החינוך.

5.7 פתחי מילוט בחדרי כיתות

בחוזר מנכ"ל משרד החינוך - נהלי בטיחות במערכת החינוך, נקבע כי בכל חדר שיש בו סורגים, חובה להתקין פתח מילוט בסורג אחד לפחות. בחוזר ניתנו הוראות מפורטות באשר להתקנה. בנוהל נקבע כי מפתח המנעול יימצא בקופסת ניפוץ עם פטישון, שתיקבע על הקיר במרחק לא גדול מהמנעול, התקנה כזו מאפשרת מילוט מהכיתה בשעת חירום.

מבקר המדינה מצא בבדיקתו כי בכל בתי הספר שבדק לא הותקנו קופסאות ניפוץ למפתחות מנעולי הסורגים ומפתחותיהם נמסרו לבעלי תפקידים שונים בבתי הספר.

בעקבות פניית משרד מבקר המדינה הודיעה עיריית כפר סבא כי ליקויים אלה יתוקנו.

מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), ענה לשאלת הביקורת ומסר כי מפתחות המנעולים נמצאים אצל אב הבית והמורה ואישר כי לא קיים שילוט כנדרש וגם הסורג לא צבוע בצבע שונה כמתחייב. עוד הוסיף, כי כיום במרבית בתי הספר אין סורגים וכי בבתי הספר בהם יש סורגים המפתחות לא מושמים בקופסאות ניפוץ, עקב התנכלויות בעבר של תלמידים, לקופסאות אלה.

בדיקת הביקורת העלתה כי קיימת גירסה מעודכנת ל-"דרישות הבטיחות לחלונות במוסדות חינוך" מחודש נובמבר 2005, מטעם מנהלת המחלקה לבטיחות סביבתית והערכות לשעת חירום במחוז המרכז של משרד החינוך בה נקבע בין היתר:

"כללי

1. דרישות הבטיחות המפורטות להלן מתייחסות לכל מקום במוסד החינוכי שבו מותקנות חלונות, לרבות כיתות לימוד, אולמות התקהלות, אולמות ספורט, מסדרונות, מעבדות, חדרי מורים, חדרי ספח, חדרי מנהלה וחדרי שירותים.

...

8. כל החלונות שגובה הסף התחתון שלהם מעל פני הקרקע הינו 2 מטרים או יותר, יהיו מובטחים מפני אפשרות של נפילה דרכם.

...

11. במצב הרגיל, לא ייחשבו החלונות כפתח מילוט במקרה של דליקה ואין צורך לקבוע פתח מילוט בסורג.

12. הבטחת אפשרות מילוט דרך החלונות תידרש במקרה שבו כיתת הלימוד הינה מסוג מבנה יביל שאינו מאלמנטים עמידים אש של 90 דקות לפחות, או במקרה שבו נקבע על ידי שירותי הכבאות כי אחד החלונות ישמש למילוט. במקרה אלה, יותקן פתח מילוט באחד הסורגים שיענה על הדרישות האלו: "...".

מאז ביצוע בדיקת מבקר המדינה חל כאמור, שינוי בתקנות כך שהליקוי עליו הצביע מבקר המדינה אינו רלבנטי, בעת ביצוע הביקורת הנוכחית.

הביקורת רואה ליקוי חמור שמתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), אינו בקיא ואינו יודע מהי הגירסה המעודכנת, גירסה אשר פורסמה בחודש נובמבר 2005, כשנה לערך, לפני מועד עריכת הביקורת הנוכחית.

5.8 ציוד לשעת חירום

בתקנות ההתגוננות האזרחית (ציוד ושילוט במקלטים ובמחסים ציבוריים), התשמ"א-1981 (להלן - תקנות ציוד ושילוט) נקבע הציוד הנדרש במקלט. בתקנות ההתגוננות האזרחית (ציוד מפעלים ומוסדות ואימון עובדיהם), התשל"ג - 1973 (להלן - תקנות ציוד מפעלים) נקבע הציוד הנדרש במפעלים (ובכלל זה מוסדות חינוך), נוסף על הציוד הנדרש במקלט. מוסדות החינוך חייבים להחזיק ציוד לעזרה ראשונה, לחילוץ ולכיבוי אש וציוד כללי נוסף, חלקו בשטח המוסד וחלקו במקלט.

בנוהל בטחון ושעת חירום של מנכ"ל משרד החינוך נקבע, כי מנהל בית הספר חייב בעת רגיעה לדאוג שהרשות המקומית שבתחומה מצוי בית הספר או הבעלים הפרטיים של מוסד החינוך, ירכשו ציוד חירום עבור בית הספר. בנוהל פורטו סוגי הציוד הנדרש וכמויותיו. במקביל, הוטל על הקב"ט לבדוק את ציוד החירום ולדאוג להשלמת הציוד החסר.

בבדיקת מבקר המדינה נמצא, כי קיים שוני בין ציוד החירום הנדרש בתקנות המוזכרות לעיל ובין ציוד החירום הנדרש על פי הנוהל. ברשימות ציוד החירום שבנוהל חסרו פריטי ציוד שנקבעו בתקנות וכמויות פריטים אחרים שנכללו בו, היו קטנות מהנדרש בתקנות.

בעקבות פניית משרד מבקר המדינה, שינה משרד החינוך את רשימות הציוד שנכללו בנוהל והתאימן, על דעת פיקוד העורף, לנדרש בתקנות.

במאי 2002 העביר משרד החינוך את התיקונים בנוהל לידיעת הרשויות המקומיות.

מבקר המדינה ציין כי בתשובותיהן לפניות משרד מבקר המדינה בנוגע למחסור בציוד חירום במוסדות החינוך שבתחומן, התייחסו הרשויות המקומיות רק לרשימות הציוד שבנוהל, לפני תיקונו. התשובות ניתנו לפני הודעת משרד החינוך

על תיקון הנוהל ולימדו שהרשויות המקומיות לא היו מודעות כלל לדרישות הציוד שבתקנות. תשובות דומות נתקבלו מחלק ממנהלי בתי הספר.

בדיקת מבקר המדינה בכפר סבא העלתה את הממצאים הבאים:

- א. במקלטי בתי הספר שנבדקו היתה כמות של אלונקות, נמוכה מהנדרש.
- ב. במקלטים של 11 בתי ספר נמצא כי חסרו פרטי ציוד כיבוי אש.
- ג. ברוב בתי הספר שנבדקו לא הותקן ציוד החילוץ הנדרש.

מתאם מחלקת הבטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), ענה לשאלת הביקורת כי לאור ממצאי דוח מבקר המדינה, נרכש כל ציוד החירום החסר לכל המקלטים במוסדות חינוך, אך לא יכל להצביע מה היה היקף הרכישה. עוד הוסיף כי כל ציוד החירום מאוחסן במחסני העירייה מסיבות של תחזוקה ומניעת בלאי ויחולק לבתי הספר, בעת הצורך, עם הכרזת מצב חירום.

הביקורת בדקה במחסני העירייה כאמור ומצאה שמאוחסן בהם ציוד חירום.

הביקורת מצאה כי המפתחות למכולות ציוד החירום נמצאים רק בידי מחסנאי העירייה ומנהלת מחלקת רכש על אף, שהביקורת נענתה על ידי מתאם מחלקת הבטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), כי "המפתחות נמצאים אצל... המחסנאי בלבד!".

הביקורת תמחה שמתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), יודע מידע חלקי על מחזיקי מפתחות מכולות ציוד החירום וכן, תמחה כי מכולות ציוד החירום אינן מוארות. לפיכך, ממליצה הביקורת כי תיבדק האפשרות לשפר את התאורה במקום.

5.9 היערכות מוסד חינוך לשעת חירום

א. בנוהל משרד החינוך נקבע כי במוסדות חינוך שבהם המקלט הוא דו-תכליתי, על מנהל המוסד להכין תוכנית לפינוי המקלט מהציוד שאינו חלק מהציוד הנדרש בשעת חירום ולהכינו להפעלה בחירום תוך 4 שעות. ברישיון כללי לשימוש דו-תכליתי במקלטים נקבע כי הזמן המירבי לפינוי ציוד לא נדרש, מהמקלט, הוא 4 שעות מרגע ההודעה.

מבקר המדינה מצא כי בבתי הספר בהם מקלט דו-תכליתי לא הוכנה תוכנית הפינוי הנדרשת וכי הקב"ט לא דרש זאת.

מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), ענה לשאלת הביקורת כי קיימת דרישה מכל בתי הספר בהם מקלטים דו-תכליתיים לפינוי הציוד העודף תוך 4 שעות. לדבריו, האחריות היא של מנהל/ת בית הספר והוסיף כי לשימוש הדו-תכליתי במקלט אין צורך באישור הקב"ט.

ממצאי הביקורת מעידים כי מתאם מחלקת הבטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), אינו בקיא במה שקורה בפועל במקלטי בתי הספר, כיוון שלא נמצאה התאמה בין מה שנמצא בביקורת הנוכחית במקלטים, לבין דבריו של מתאם מחלקת הבטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), כי ניתן יהיה לפנות את הציוד מהמקלטים בעת חירום תוך 4 שעות.

הביקורת ערכה כאמור בדיקה של מדגם אקראי ב-38 גני ילדים וב-9 בתי ספר ומצאה כי בחלק מהמקלטים בגני הילדים מאוחסן ציוד רב וזאת עקב מחסור במחסנים בגנים.

עוד נמסר לביקורת בעל פה, על ידי מספר גננות כי היתה פניה בשנה האחרונה לעירייה מארגון הגננות על הצורך בהקמת מחסנים חיצוניים בגנים, אולם בקשה זו לדבריהן, לא נענתה.

במקלטים שנבדקו על ידי הביקורת בבתי הספר נמצא כי בחלק מבתי הספר המקלטים משמשים הן לאחסנת ציוד והן ככיתות לימוד למחשבים ולאומנות, בדרך כלל. בחלק מכיתות המחשבים במקלטים, השולחנות מקובעים לרצפת המקלט כך שלא ניתן יהיה לדעת הביקורת, לפנות את המקלט תוך הזמן המירבי המתחייב (4 שעות) ובפרט, ששטח המקלטים בבתי ספר אלה מספיק רק לכמחצית מתלמידי ומורי בית הספר.

מתאם מחלקת הבטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), ענה לשאלת הביקורת כי אמורה להיות תוכנית פינוי למקלט בתיק הבטחון המוסדי אך לא יכל להבטיח, כי אכן יש. על פי תשובתו זו, מסתבר כי מתאם מחלקת הבטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), לא עושה בדיקות להבטחת ובדיקת תיק הבטחון המוסדי.

לאימות הדברים, ערכה הביקורת כאמור, בדיקה של מדגם אקראי בגני ילדים ובבתי ספר ולא מצאה תוכניות פינוי למקלטים לא בגני הילדים ולא בבתי הספר. המידע שנמסר לביקורת על ידי העב"טים והגננות איתם נפגשה הביקורת כי מצב האחסנה במקלטים והשימוש הדו-תכליתי בהם, ידוע למחלקת הבטחון וכי את מה שניתן יהיה להוציא, יוציאו בעת הצורך. לאור האחסנה במקלטים ולאור אופי השימוש הדו-תכליתי במקלטי בתי הספר שנבדקו על ידי הביקורת, הביקורת ממליצה כי מתאם מחלקת הבטחון (מ"מ מנהל מחלקת הבטחון) ייפנה לגורמים מקצועיים לבחינת שינויים נדרשים.

לדעת הביקורת, אחריותו של קב"ט מוסדות חינוך לדאוג שהציוד המאוחסן במקלט דו-תכליתי, יוכל להתפנות תוך 4 שעות מרגע ההודעה ולוודא כי יש תוכנית לכך, בתיק הבטחון המוסדי.

הביקורת רואה בחומרה את אי הימצאות תוכניות פינוי, תוכניות אשר מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), היה אמור לדעת עליהן ולעזור להכין אותן ולעדכן אותן באופן שוטף, כך שבזמן אמת, המקלט עשוי שלא לשמש ליעודו.

ב. בנוהל נקבע כי יש לתכנן ולפרט בכתב בתיק הבטחון המוסדי את סדרי כניסת התלמידים למקלטים ולמרחבים המוגנים, את סדרי הישיבה בהם ואת סדרי היציאה מהם בזמן - שיעורים, הפסקות, לפני תחילת הלימודים ובסיומם.

בבדיקת מבקר המדינה נמצא כי ב-2 בתי ספר לא הוכנו התוכניות הנדרשות. מתאם מחלקת הבטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), ענה לשאלת הביקורת כי בכל בתי הספר יש בתיקי הבטחון המוסדי פירוטים מדויקים של דרישות אלה. עוד הוסיף, כי בעת ביקורת קב"טים במוסדות חינוך נבדקים תיקי הבטחון המוסדיים.

הביקורת ערכה בדיקה של מדגם אקראי בבתי ספר ומצאה כי בכל בתי הספר שנבדקו קיים רישום תוכניות ירידה למקלטים כולל שילוט בתוך המקלטים על סדר ישיבת הכיתות במקלט כולל רשימות שמיות של התלמידים, בחלק מהמקלטים.

הביקורת מצאה כי מחלקת הבטחון לא דורשת עותק תוכניות אלה ועל כן, התוכניות נשמרות רק בבתי הספר. לדעת הביקורת, על מחלקת הבטחון לערוך בדיקות מתוכננות, באופן שוטף ולעקוב על תיקון הליקויים.

ג. בנוהל נקבע כי בכל בתי הספר ובכל גני הילדים יוכנו כרטיסי זיהוי עם פרטים אישיים של התלמידים, המורים והעובדים (שם פרטי ושם משפחה, כתובת מגורים ומספר טלפון). הכרטיסים יוחזקו במזכירות בית הספר ויימסרו לכל הנוכחים במוסד, עם הכרזת מצב חירום.

בבדיקת מבקר המדינה נמצא כי ברוב בתי הספר וגני הילדים שנבדקו, לא הוכנו כרטיסי זיהוי אלה.

מתאם מחלקת הבטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), ענה לשאלת הביקורת כי לאור בדיקת מבקר המדינה כל עב"ט בכל בית ספר אחראי על הכנת כרטיסי הזיהוי.

הימצאות הכרטיסים נבדקת לדבריו, בביקורות שעורך הקב"ט בבתי הספר. בבדיקה של מדגם אקראי שערכה הביקורת ב-38 גני ילדים וב-9 בתי ספר בה נמצא כי לא התקבלה כל הנחייה ממחלקת הבטחון להכנת כרטיסיות תלמידים, בשיגרה.

הביקורת רואה ממצא זה בחומרה וממליצה כי מחלקת הבטחון תוציא הנחייה כי בכל גני הילדים ובכל בתי הספר, יוכנו באופן מיידי ומדי תחילת כל שנת לימודים, כרטיסיות אישיות כמתחייב מהקבוע בנוהל.

ד. לפי הנוהל, קיום לימודים בגני הילדים בשעת חירום, עשוי להיות מותנה בין היתר, בהימצאות מבוגרים (הורים ומתנדבים) בגן, נוסף על גננת וסייעת ומספרם נקבע בהתאם לסוג הגן ולגיל הילדים. ייתכנו מצבים שבהם יחליטו גורמי הבטחון

להסתייע בהורים או במתנדבים לאבטחת גן הילדים. הפעלת ההורים תהיה במסגרת התנדבות.

לצורך היערכות מוקדמת למצבים אלו תכין מנהלת הגן רשימה של הורים שיהיו מוכנים להתנדב ולהתייצב תוך התראה קצרה לאבטחת גן הילדים, אם וכאשר הם ייקראו לכך. שיבוץ המבוגרים ייעשה על ידי הרשות המקומית בתחילת שנת הלימודים והגנת תרשום את שמותיהם. עוד נקבע בנוהל כי ייתכן מצב בו תלמידים בכיתות י"א-י"ב ייתגברו גם כיתות נמוכות בבתי ספר יסודיים ובבתי ספר לחינוך מיוחד. שיבוץ תלמידי בתי הספר התיכוניים יירשם בתיק הבטחון המוסדי של בית הספר העל יסודי.

בהנחיות מל"ח נקבע כי מנהל מערכת החינוך ברשות המקומית ינהל טבלת משימות מפורטת לבני נוער ברשות המקומית.

בבדיקת מבקר המדינה נמצא כי לא הוכנה התכנית לשיבוץ תלמידי תיכון בגני ילדים ובבתי ספר יסודיים, בניגוד לנדרש.

עיריית כפר סבא הגיבה לממצאי דוח מבקר המדינה ומסרה, כי תלמידי בתי הספר התיכוניים לא ישובצו בגני ילדים ובכיתות נמוכות של בתי ספר יסודיים, משום שאין היערכות להסעתם. עוד הוסיפה העירייה בתגובתה, כי מנהלי בתי הספר התיכוניים מסרבים לשלוח מבתי הספר תלמידים בשעת חירום, מכיוון שהם אחראים לשלומם.

לאור קבלת תשובה זו, קבע מבקר המדינה כי "מן הראוי שהרשויות תמצאנה פתרון שיענה על הדרישות האמורות בנוהל."

מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), ענה לשאלה בביקורת הנוכחית כי המצב לא השתנה, מאותן סיבות שהוזכרו בדוח מבקר המדינה והוסיף על הצורך, לדבריו, לקבל אישור פרטני לכך, מהורי תלמידי התיכוניים. היות ולעיריית כפר סבא פתרונות לנוכחות מבוגרים במוסדות חינוך בעת חירום, שלא מקרב תלמידים, פתרונות אלה חייבים למצוא ביטוי בשיבוץ בכתב של אותם המבוגרים, כבר בתחילת שנת הלימודים, כפי שנקבע בנוהל משרד החינוך.

ה. הנוהל קובע כי בשעת חירום, עד הגעת כוחות ההצלה ייעשו פעולות הפינוי וההצלה הראשוניות בידי מורי בית הספר וצוותי תלמידים. בתקנות ציוד מפעלים אף נקבעה החובה על בעל מפעל מסודר, כולל מוסד חינוכי, לאמן את עובדיו לצרכי התגוננות אזרחית. לצורך כך, יש להכשיר ולתרגל צוותי חירום לנושאים אלו.

בנוהל נקבע, כי מנהלי מוסדות החינוך ייקבעו צוותים לחמישה נושאים: עזרה ראשונה; כיבוי אש; סדרנים לויסות התלמידים למקלטים; סורקים לוידוא שלא נשארו תלמידים ואחרים, מחוץ למקלטים וצוות זהירות בדרכים אשר יופעל אם המעבר לשטחי הכינוס מחייב חציית כביש או כבישים.

בנוהל גם נקבע כי צוות כוננות יורכב ממורה אחראי ומספר תלמידים. מורה המוסמך כמגיש עזרה ראשונה והמורה האחראי לצוות עזרה ראשונה יהיה מי שעבר קורס חובשים בצה"ל או קורס עזרה ראשונה במתכונת המפורטת בנוהל ומחוייב לעבור רענון עזרה ראשונה, בהיקף של 20 שעות, פעם בשנתיים. בבתי ספר יסודיים צוותי כיבוי אש יורכבו בעיקר ממבוגרים והחלוקה תיקבע בהתאם למבנה המוסד ולמספר הכיתות שבו.

להלן הליקויים אותם מצא מבקר המדינה בכפר סבא:

1. בבית ספר אחד לא הוקם צוות חירום כלל.
2. בשבעה בתי ספר לא הוקמו צוותים במספר הנדרש.
3. נמצאו בתי ספר שלא מינו אחראי לכל אחד מהצוותים הנדרש, כנדרש.
4. לא נמצא תיעוד מרוכז לגבי הכשרת גננות/סייעות בקורס בסיסי להגשת עזרה ראשונה והשתתפות ברענון אחת ל-3 שנים כפי שנקבע בנוהל, כך שלא ניתן לדעת אם הגננת או הסייעת השתתפה בקורס עזרה ראשונה, כלשהו.

מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), ענה לשאלת הביקורת כי בתרגילים, מחלקת בטחון בודקת את השיבוצים ואת מוכנות הצוותים. בנוסף, ענה לשאלת הביקורת כי אין בגני הילדים גננות או סייעות שעברו קורס עזרה ראשונה (למעט גננות חדשות) והשנה הוחל לדבריו, בתהליך של

ריכוז כלל הסייעות והגננות לצורך מעבר קורס לעזרה ראשונה בן 44 שעות, אך לדבריו, הכספים לכך, טרם אושרו. לדעת הביקורת, יש לקיים קורס עזרה ראשונה לגננות/סייעות גני הילדים בהקדם.

מדי שנה, כהכנה לתרגיל הארצי של משרד החינוך, מתאמת מחלקת הבטחון הדרכות במשולש האש, לצוותי כיבוי האש של כל בתי הספר, הנערכת במספר סבבים, בתחנת כיבוי אש הנמצאת בעיר. המורים המשמשים בבתי הספר כראשי צוות עזרה ראשונה, הם מורים לחינוך גופני אשר בהכשרתם חייבים להיות מגישי עזרה ראשונה. מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), ענה לשאלת הביקורת כי מורים אלה עוברים רענון בעזרה ראשונה בפיקוח ממונה חינוך גופני במחוז המרכז של משרד החינוך, אחת לשנתיים והוא מסתמך על כך.

מסקנות והמלצות

.6

בדיקת נושא האבטחה והמיגון של מוסדות חינוך אשר ערך מבקר המדינה בשנת הלימודים התשס"ב (2001-2002), בעשר רשויות מקומיות במרכז הארץ ביניהן כפר סבא, אשר עיקרי הממצאים בנוגע לכפר סבא פורטו בדוח זה, העלתה ליקויים רבים לגבי כל סוגי מוסדות החינוך שנבדקו - ממלכתיים, עירוניים ופרטיים.

לאור הממצאים והליקויים שמצא, קבע מבקר המדינה במסקנותיו כי: "הרשויות המקומיות לא הפנימו כראוי את חובת ההקפדה על קיום כל אמצעי האבטחה והמיגון הנדרשים לנוכח המצב הביטחוני הקשה ששורר במדינה. הליקויים שנמצאו מעוררים חשש, כי לפחות בחלק ממוסדות החינוך לא יהיה ניתן לקיים לימודים בשעת מלחמה. על הרשויות המקומיות להקפיד על קיום ההוראות שבחוק, בתקנות ובנוהל, הנוגעות לאבטחת מוסדות החינוך שבתחומן ולמיגונם".

עוד הוסיף מבקר המדינה במסקנותיו כי:

"מוסדות חינוך פרטיים רבים כלל לא תודרכו באשר לאופן אבטחתם; משרד מבקר המדינה העיר לרשויות המקומיות, שיש לדאוג להדרכת כל מוסדות החינוך

שבתחומיהן, כולל מוסדות החינוך הפרטיים, ולפיקוח על אופן ביצוע האבטחה".

מבקר המדינה אף ציין כי:

"ראויה לציון תגובתן של הרשויות המקומיות שנבדקו וכן של מנהלי מוסדות חינוך רבים, שהודיעו למשרד מבקר המדינה, כי הם פועלים לתיקון חלק גדול מהליקויים שהועלו, ואף הודיעו כי תיקנו ליקויים".

כאמור לעיל, בעקבות אירועי מלחמת לבנון השנייה ובעקבות התקפות הטילים ביישובי מערב הנגב התברר כי רוב הטיפול והאחריות בתוצאות ההתקפות על ישובי ישראל נופלים באופן מיידי על הרשות המקומית. ברוב המקרים, גם אם יש סיוע מהשלטון המרכזי הוא מגיע במקרה הטוב, באיחור רב. עקב כל האמור לעיל, מטרת הביקורת הייתה להעמיד את הנהלת העירייה בפני העובדה שכל האחריות במצב חירום תיפול על כתפיה והיא תצטרך להיות מוכנה וערוכה למצבים כאלה.

בדוח זה פורטו הליקויים אותם מצא מבקר המדינה בכפר סבא יחד עם פירוט התיקונים אותם ביצעה העירייה. בנוסף, נסקר ופורט המצב הקיים בפועל כפי שמצאה הביקורת, בעת עריכת דוח זה מול הקבוע בחוזר מנכ"ל משרד החינוך המעודכן, אשר פורסם בשנת 2005 ונכנס לתוקף ב-1 לנובמבר 2005.

ממצאי הביקורת הנוכחית, כפי שפורטו בדוח זה מעידים כי העירייה פעלה לתיקון ליקויים עליהם הצביע מבקר המדינה. על אף זאת, הביקורת מצאה ליקויים רבים שעל העירייה לתקנם בהקדם, בנוסף למספר ליקויים בהתנהלות העירייה בניהול נושא אבטחה ומיגון מוסדות חינוך, שנמצאו בביקורת הנוכחית, כפי שיפורטו להלן:

6.1 בעת עריכת דוח ביקורת זה, העירייה נמצאת מעל שנה ללא מנהל מחלקת בטחון ועד לסיום עריכתה לא מונה מנהל מחלקה. ממצאי הביקורת מעידים כי למתאם מחלקת הבטחון המשמש, בעת עריכת הביקורת, כמ"מ מנהל מחלקת בטחון, מעל שנה, לא ידוע היכן נמצא כל החומר הרלבנטי, כגון דוח מבקר המדינה על ממצאיו ותגובת

העירייה לדוח זה. נסיונות נוספים של הביקורת לאתר חומר זה גם מידי גורמים אחרים בעירייה לא צלחו.

ממצאים אלה מעידים על היעדר מידע חשוב לעבודה שוטפת אצל בעלי תפקידים, יחד עם העברת תפקיד לקוייה (אי ביצוע חפיפה) ואי מינוי מנהל מחלקת בטחון במשך תקופה ארוכה העולה על שנה.

לדעת הביקורת יש להמנע ככלל, ממצב בו בעל תפקיד מרכזי כמנהל מחלקה ובפרט, מחלקת בטחון, לא מונה.

בנוסף, יש להקפיד על ביצוע חפיפה נאותה ומלאה בין מחליפי תפקידים ובפרט יש להקפיד על שמירה מידע ונגישות אליו, באופן מלא.

6.2 הביקורת מצאה כי מוסדות החינוך בעיר מטופלים בידי 3 קבט"ים, כאשר החלוקה ביניהם היא לפי איזורים גיאוגרפיים ולא לפי סוגי מוסדות חינוך.

כל קב"ט מבצע ביקורות במוסדות החינוך עליהם הוא אחראי ומבצע את רישומם על אף, שבבדיקה של מדגם אקראי שערכה הביקורת נמצאו מוסדות חינוך שלא ביקר בהם קב"ט זמן רב לדברי עובדי המוסד ועל פי ממצאי הביקורת, המצביעים על ליקויים רבים כפי שפורטו בגוף הדוח.

בפועל, הביקורת מצאה כי כל קב"ט מנהל ושומר באופן עצמאי את רישומי הביקורות אותן הוא עורך.

הביקורת ממליצה כי ינוהל דיווח מרוכז במחלקת הבטחון על הביקורות אותם מבצעים הקב"טים תוך הקפדה על תדירות ביקורים נאותה. בנוסף, ממליצה הביקורת כי במחלקת בטחון יישמר החומר באופן מרוכז בחלוקה לפי סוגי מוסדות חינוך וינוהל מעקב מרוכז על תיקון וטיפול בליקויים.

6.3 ממצאי מבקר המדינה, יחד עם ממצאי הביקורת הנוכחית כפי שפורטו בדוח זה, הצביעו על ליקויים באחזקת מקלטים ואי תקינות אמצעי מיגון, בניגוד לקבוע בנוהל, כפי שפורט בגוף דוח זה וכמפורט להלן:

- א. גדרות ושערים לא תקינים, בניגוד להנחיות.
- ב. חוסר בלחצני מצוקה בחלק ממוסדות החינוך ואי תקינות של חלק מלחצני המצוקה הקיימים, בניגוד להנחיות.
- ג. ציפוי קירות מקלטים באריחי קרמיקה, בניגוד להנחיות.
- ד. חלוקה פנימית למדורים במקלטים בחומרים אסורים, בניגוד להנחיות.
- ה. אי קיבוע מיכלי אגירת מים, בניגוד להנחיות.
- ו. חוסר בפעמון/אינטרקום בגני ילדים, בניגוד להנחיות.
- ז. הימצאות חומרים דליקים כשטיחים, ציפוי PVC ופרקט על קירות ורצפות חלק מהמקלטים, בניגוד להנחיות.
- ח. חוסר של שילוט וסימון מלא למקלטים, בניגוד להנחיות.
- ט. אי הכנת תכנון סדרי הבטחון השוטף בגן הילדים וסדרי הכנת הגן והפעלתו בשעת חירום, בניגוד להנחיות.
- י. הכנה לקויה וחסרה פרטים בתיקי שטח ובתיקי בטחון מוסדי של בתי ספר, בניגוד להנחיות.
- יא. הכנה חלקית של כרזות ומפה של בית הספר לפינוי בחירום, בניגוד להנחיות.

ממצאי הביקורת הנוכחית מצביעים כאמור, כי הליקויים שפורטו לעיל, לא תוקנו וחלקם, אף התגלו בביקורת הנוכחית.

לדעת הביקורת, נדרשת על כן פעולה דחופה לתיקון כל הליקויים שטרם תוקנו והליקויים שנמצאו בביקורת המעקב, כמפורט בגוף הדוח וכמוזכר לעיל.

בנוסף, הביקורת ממליצה לבצע פעולות אחזקה ובדיקת תקינות שוטפת במקלטים על פי הקבוע בהנחיות של משרד החינוך. בנוסף, ממליצה הביקורת להימנע משימוש במקלטים של מוסדות חינוך כמחסנים.

6.4 לדעת הביקורת, יש להגביר את הפיקוח של מחלקת הבטחון על שימוש דו-תכליתי במקלטים במוסדות חינוך, הן עקב שימוש בהם

כמחסנים והן עקב השימוש בהם ככיתות לימוד כך שהשימוש הדו-תכליתי במקלטים יהיה רק במידה וניתן לפנות את כל הציוד מהמקלט תוך 4 שעות, כמתחייב. יתר על כן, לצורך כך, יש להכין תוכנית לפינוי הציוד מהמקלטים.

6.5 הביקורת מצאה בביקורת הנוכחית, בבדיקה של מדגם אקראי שערכה, מספר גני ילדים הנמצאים במבנה ללא מקלט והגננות/סייעות ששהו בגן בעת הביקורת, לא ידעו מהו מקום המבנה המוגן בעל מקלט, אליו ניתן לפנות את ילדי הגן בעת חירום. בנוסף, הביקורת לא מצאה רישום ו/או שילוט על כך, במקום בולט בגן הילדים.

הביקורת ממליצה כי באופן מיידי תערך על ידי מחלקת הבטחון סקירה של כל גני הילדים בהם אין מקלט ותוכן תוכנית פינוי מלאה לכל הגנים חסרי המקלט.

יתר על כן, על מחלקת הבטחון להקפיד ולהעביר מידע זה לכל העובדים בגן זה ובין היתר גם לגננות/סייעות מחליפות, כולל הקפדה על תליית שילוט בולט לכך, בגן.

6.6 הביקורת מצאה בביקורת הנוכחית, בבדיקה של מדגם אקראי שערכה, מספר בתי ספר בהם מנהלת בית הספר והמורה המשמשת עוזר בטחון (עב"ט) נמצאים ביום חופשי חופף, משמע באופן קבוע שניהם נעדרים באותו יום כל שבוע, מבית הספר. כשניסתה הביקורת למצוא עובד אחראי מבית הספר שיידע לתפעל ולשלוט במצב חירום נתקלה הביקורת בחוסר ידיעה בעניין, מצד האחראי הבכיר בבית הספר.

לדעת הביקורת חייבת להינתן הנחייה מיידיית ממחלקת הבטחון, כי בכל רגע נתון, בעת קיום לימודים יהיה תמיד נוכח בבית הספר מנהל ועב"ט או בעל תפקיד אחראי אחר שיוכשר לכך, אשר יוכל לשלוט בניהול בית הספר ובתפעולו בזמן חירום.

6.7 בביקורת הנוכחית נמצא כי מתאם מחלקת הבטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), הכין והפיץ לכל בתי הספר אוגדן נהלים שנבנה

באופן עצמאי על ידו ומעודכן על ידו, מדי שנה. כשביקשה הביקורת לעיין בעדכונים שהפיץ, נענתה על ידו כי עד היום לא היה צורך בעדכון וכשהיה צורך יידאג להפיץ עדכון. הביקורת עיינה באוגדן האמור ומצאה כי האוגדן לא מעודכן באופן מלא כיוון שאין בו עדכונים של חוזרי מנכ"ל משרד החינוך והוראות נוספות בענייני בטחון ושעת חירום ובנוסף, מצאה הביקורת כי גם חלק ממספרי הטלפון בו לא מעודכנים. לדעת הביקורת כל עדכוני חוזרי מנכ"ל משרד החינוך רצוי כי ימצאו ביטויים באוגדן ולכן מומלץ על עדכון האוגדן באופן שוטף ובצורה מלאה לאורך כל שנת הלימודים.

6.8 מדי שנה, לפני פתיחת שנת הלימודים מתקיימים כנסים למנהלי בתי הספר ולעב"טים (עוזר לענייני בטחון), לגנות גני ילדים ולמנהלי מוסדות חינוך אחרים ובהם מבצע מתאם מחלקת בטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), הדרכה כללית תוך מעבר על האוגדן כולו ומסירת עדכונים ובמידה ויש. הביקורת ממליצה כי מחלקת הבטחון תוודא כי הזימון לכנסים אלה יגיע לכל הגורמים האמורים להשתתף בהם ותנוהל רשימת נוכחות בכל ההדרכות האלה.

6.9 הביקורת מצאה כי למתאם מחלקת הבטחון (מ"מ מנהל מחלקת בטחון), מידע חלקי על מקום הימצאות מפתחות מכולות ציוד החירום ובנוסף, מצאה הביקורת כי מכולות ציוד החירום אינן מוארות. לפיכך, ממליצה הביקורת לתקן ליקויים אלה.

6.10 בביקורת הנוכחית נמצא כי לא נערכו במחלקת בטחון למציאת מקום לימודים חלופי של גני ילדים בעת חירום. הביקורת ממליצה כי נושא מציאת מקומות חלופיים לגני הילדים ייבדק ויטופל על ידי מחלקת הבטחון בהקדם.

6.11 הנחיות הגורמים המקצועיים קובעות כי על מערכת החינוך ברשות המקומית להיערך ללימודים בשעת חירום ולפיכך, יש להתכונן על פי

ההנחיות ולהכין תוכנית מיקום ואופן הלימודים כמו גם, הכנת שיבוץ תלמידי בתי הספר העל יסודיים לשיבוץ בסיוע להפעלת גני ילדים וכיתות נמוכות בבתי הספר היסודיים.

ממצאי הביקורת הנוכחית מצביעים כי מערכת החינוך יחד עם מחלקת הבטחון לא ערוכות למצב כמתחייב ואינה מתכוננת לכך, כך שבפועל היא פועלת מנקודת הנחה כי בעת חירום לא יתקיימו לימודים כלל. כל עוד לא שונו הנחיות הגורמים המקצועיים של משרד החינוך, הביקורת ממליצה כי אגף החינוך יחד עם מחלקת הבטחון, ייערכו ללימודים בשעת חירום בהתאם למתחייב.

6.12 ממצאי הביקורת הנוכחית מצביעים כי בגני הילדים ובבתי הספר לא הוכנו כרטיסי זיהוי לילדים הלומדים בגנים בניגוד למתחייב מהקבוע בנוהל משרד החינוך. לדעת הביקורת יש להכין, כמתחייב מהקבוע בנוהל, באופן מיידית כרטיסי זיהוי לילדים בגני הילדים ובבתי הספר.

6.13 ממצאי הביקורת הנוכחית מצביעים כי היערכות למתן עזרה ראשונה על ידי גננות וסייעות לגננות, לוקה בחסר. הביקורת ממליצה כי נושא מתן עזרה ראשונה בגני ילדים יוסדר בהקדם.

6.14 ממצאי הביקורת הנוכחית מצביעים על ליקויים במערכת הקשרים והפיקוח על מוסדות החינוך הפרטיים (גני ילדים, בתי ספר, פנימיות וכו'), כפי שמצא מבקר המדינה וכפי שנמצא בבדיקה של מדגם אקראי, שנערכה בביקורת הנוכחית ובניגוד למתחייב. הביקורת ממליצה לפעול באופן מלא כמתחייב מהקבוע בהנחיות, מול מוסדות החינוך הפרטיים, ברישום כל מוסדות החינוך הפרטיים, בזימון פרטני לכנסים וניהול מעקב הדוק והדרכה כמתחייב.

- 6.15 הביקורת מצאה מידע חלקי אצל רכז מל"ח/פס"ח יחד עם מציאת נתונים שגויים בתוכנת מל"ח שבניהולו.
הביקורת ממליצה על בדיקת כל הנתונים שבידי רכז מל"ח/פס"ח והידוק הקשר המקצועי בינו לבין מחלקת בטחון ומערכת החינוך גם יחד.
- 6.16 הביקורת מבקשת להסב את תשומת הלב לסעיף 5.3 תת סעיף 5.3-47 בנוהל מנכ"ל משרד החינוך ס/ו3 (ב), המצביע לכאורה כי בחלק מרכישות מרכיבי הבטחון לשיפור הבטחון במוסדות החינוך משתתף המשרד מתקציבו עד כדי 50% מהעלויות אם עומדים בתנאים הקבועים בסעיף זה בנוהל. (ראה נספח א')

dingoo

ל התרבות והספורט

יו מנכל

נספח א'

סעיף זה הוא חלק מחוזר הוראות הקבע ס"ו/3 (ב) המעודכן בנושא "נוהלי ביטחון בבתי הספר". החוזר כולל מבוא בסעיף 5.3-34 ואת הסעיפים 5.3-35 עד 5.3-50.

5. בטיחות, ביטחון ושעת חירום

5.3 ביטחון

5.3-47 נוהלי ביטחון בבתי הספר – סיוע במרכיבי הביטחון – תקנה 49

1. כללי

- 1.1 האחריות הכוללת להתקנת מרכיבי הביטחון במוסדות החינוך היא על הרשות המקומית/על הבעלות.
 - 1.2 האגף הבכיר לביטחון, לשעת חירום ולבטיחות סביבתית במשרד החינוך מסייע לרשויות בהשתתפות בתקצוב ההתקנה/השדרוג של מרכיבי הביטחון במוסדות החינוך.
 - 1.3 השתתפות משרד החינוך מותנית בתקציב שיוקצה מדי שנה בתקנה 49.
 - 1.4 השתתפות המשרד היא ב- 50% מהעלות הכוללת. 50% האחרים יהיו על חשבון הרשות/הבעלות.
 - 1.5 רשויות בקו עימות פטורות מתשלום 50%, ומוסדות החינוך ברשויות אלה מקבלים מימון מלא.
 - 1.6 מימוש הסיוע מותנה בהצגת חשבונית ומסמך בחתימת הקב"ט הרשותי על ביצוע העבודה.
 - 1.7 פירוט המחירים המרביים לרכישה/להתקנה יועבר לרשויות בתחילת כל שנת תקציב.
2. להלן פירוט מרכיבי הביטחון:

מס'	הפריט
1	מגפון יד, כולל סירנה
2	מירס/מכשיר קשר
3	חגור קול
4	מערכת כריזה
5	תותח קול/בידורית
6	תיקי ע"ר תקינים - תיק מע"ר
7	אלונקה מתקפלת מאלומיניום
8	ביתני שמירה
9	חיבור חשמל לביתן השמירה
10	גידור לבית הספר ולגני ילדים
11	שער פשפש (2 מ')
12	שער ראשי דו כנפי (6 מ')
13	אינטרקום לגני ילדים ולבתי ספר, כולל מנעול חשמלי
14	התקנת לחצני מצוקה קוויים

התקנת לחצני מצוקה אלחוטיים	15
דיווחית	16
ציוד חירום למקלטים	
התקנת שלוחת טלי למקלט	17
התקנת יחידת קצה T.V. למקלט + רדיו	
פנס ידני לחירום, מגלייט	
תאורת חירום למקלט	
שילוט זוהר למקלטים	
גיריקנים למקלטים	
ערכת איטום למקלט - גומייה לדלת	
ונוטות למקלט	
בית שימוש כימי	
ציוד כיבוי אש	
מטפה 3 ק"ג (אבקה)	18
מטפה 6 ק"ג (אבקה)	
מטפה הלון 3 ק"ג	
גלגילון 3/4" + מזנק	
ארזן פיבר לגלילון	
זרנוק 2"	
מזנק לזרנוק 2"	
ארזן פיבר 60X60 לעמדת זרנוק	
שמיכה לכיבוי שרפות	
מסכת מילוט	
ציוד בטיחות	
מגביל פתיחת חלונות	19
מגן אצבעות	
בולם הידראולי לכנף דלת	
גלגלון להאטת כנף דלת	
מגן לגופי תאורה	
לחצן חירום להפסקת חשמל	
מוקד עירוני/ישובי	20
אפודי זיהוי	21
תיק שטח ממוחשב	22

חזור

הוראות קבע

חוזר מנכ"ל סו/3(ב), כ"ט בתשרי התשס"ו, 1 בנובמבר 2005

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף בכיר לביטחון, שעת חירום
ובטיחות סביבתית

ז' אלול תשס"ו
31 אוגוסט 2006

נספח ב'

פיקוד העורף

לכבוד
מנהל/ת המוסד החינוכי
קב"טי מוסדות חינוך ברשויות המקומיות

הנידון: מוסדות חינוך - הנחיות התגוננות שנה"ל תשס"ז

1. הנחיות ההתגוננות מבוססות על ההנחה הבסיסית כי **תתקיים התראה** לתקיפה על העורף, וכי במצב שכזה **לא יתקיימו** לימודים במוסדות החינוך.
2. הנחיות ההתגוננות מכוונות למצב בו **לא תתקיים התראה**, והעורף ומוסדות החינוך שבו יותקפו במפתיע.
3. ההנחיות מיועדות לסגלי ההוראה ולתלמידים בכל הארץ, בכל מוסדות החינוך ובכל הגילאים.
4. **המוכנות של המוסד החינוכי מורכבת מהמרכיבים הבאים:**
 - א. הכנת תכנית התגוננות, איתור וקביעת המרחבים הממוגנים במוסד.
 - ב. הדרכת סגלי ההוראה.
 - ג. הדרכה ותרגול תלמידים.
 - ד. הכנת תכנית פינוי ותרגולה.
5. **בשעת התקפה על העורף, כאשר התלמידים שוהים בבית הספר, יש לנהוג על פי המפורט להלן:**
 - א. **תגובה מיידית (בהישמע אזעקה):**
 - (1) **בכיתות:** יש לתפוס מחסה מיידית מתחת לשולחנות או לשכב על הרצפה, בכל מקרה יש להימצא מתחת לגובה סף החלונות. שלב זה נמשך כ- 10 דקות מהאזעקה.
 - (2) **מחוץ לכיתות:**
 - ✓ יש להיכנס מיד לתוך מבנה סמוך או לתפוס מחסה מאחורי קיר או חומה.
 - ✓ יש לשכב על הרצפה, ולהגן על הראש באמצעות הידיים.

- ב. **השהייה:** לאחר חלוף 10 דקות, יעביר מנהל המוסד את הסגל והתלמידים **למרחב מוגן מוסדי / מקלט** על מנת לקדם פני התקפה נוספת, ועל מנת לשלוט באופן מבוקר על פינוי התלמידים מהמוסד.
- ✓ אם אין מרחבים מוגנים או מקלטים, יש להתרכז בקומת ביניים / תחתונה, בחדר עורפי המרוחק מחזית האיום. יש לשבת על הרצפה מתחת לקו החלונות.
- ✓ חל איסור על שהייה במבנים קלים, בשלב זה.
- ג. עם סיום הכנסת כל התלמידים והסגל למרחבים המוגנים על פי התכנית יחל שלב פינויים מהמוסד לבתיהם. לשלב זה תוכן תכנית על ידי מנהל המוסד.

בהכנת התכנית יש להתבסס על העקרונות הבאים:

- ✓ צמצום כמות התלמידים החשופים מחוץ למרחבים מוגנים ככל האפשר.
- ✓ העברת מידע שוטף להורים גם באמצעות הטלפון וגם בשער בית הספר.
- ✓ הקטנת כמות ההורים המתרכזים בכניסות לבית הספר על ידי הכוונתם.
- ✓ שימוש בתחבורה ציבורית, כאשר הרכבים ממתינים לתלמידים ואינם משתהים.

ב ב ר כ ה ,

אברהם צדקה
 מנהל אגף בכיר לביטחון
 שעת חירום ובטיחות סביבתית

יחיאל קופרשטיין, אל"מ
 רמ"ח
 מיגון

העתקים:

- חברת הכנסת פרופ' יולי תמיר - שרת החינוך.
- אלוף יצחק (ג'רי) גרשון - מפקד פיקוד העורף.
- תא"ל בן דוד אברהם - ראש מטה פיקוד העורף.
- מר שמואל אבואב - מנכ"ל משרד החינוך.
- מר גד אביקסיס - סמנכ"ל בכיר למנהל ולמשאבי אנוש - משרד החינוך.
- מנהלי מינהלים.
- מנהלי מחוזות.
- קב"טים מחוזיים.
- אל"מ יחיאל סופר - רמ"ח או"ר - פיקוד העורף.
- מפקדי מחוזות פיקוד העורף.
- סא"ל גבי סוריא - רע"ן הנדסה ומיגון - פיקוד העורף.